

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину 12 еор.
на пола године 6 „
на четврт године 3 „
на један месец дана 1 „

за Србију:
(у сребру)
за годину 120 гроша, на пола године 60 гроша,
а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

О Г Л А С И
рачунају се по количини прста или места
које заузимају из оваких ситних петит слова
и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића
а за жит сваки пут батка по 30 новч.

Д О П И С И
шаљу се уредништву, а препишта и огласи
администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући
под бројем 11 и 12 у дунавској улици

Рукописи не враћају се натраг.

ТРЕФОР И КОНГРЕС.

После јавног изјаснења министра Трефора пред црквеним одбором у Панчеву неможе више бити сумње, да ће сесрбски конгрес сазвати по новом изборном реду. Ми од наше стране гласове о сазиву „деклараторског конгреса,“ и о „наименовању митрополита“ нисмо никад озбиљно узимали, једно што „деклараторског изборног реда“ никад није ни било, и што би сад по променитим околностима у крајини сам састав конгреса по деклараторији немогућан био; друго што смо уверени били, да уг. влада саветом наименовања митрополита неће смећи учинити нешто, што Беч за скоро 200 година дана није покушао учинити; напоследку кад би имали бирати између „наименовања,“ и присиљеног, таквог „избора,“ где би конгрес морао изабрати онога, кога влада жели, то би лакше отрпели, да точак просте, грубе силе пређе преко права народа, него што би пристали на то да конгрес туђу вољу прими за своју, и не само исптети право, него и понизи достојанство народа.

У свет пуштени, или разнесени гласови били су дакле гола претња. Међу тим и ако је већ као извесно, да ће законитост у форми мах одржати, питање је, да ли ће се она и у ствари поштовати? Тим што ће се конгрес по законитом изборном реду састати, још није решено спорно питање између народа и државне власти на црквено-народном пољу. Тим долазимо само онамо, где смо били у очи преображења лавске године. Питање је: какво ће право имати конгрес у погледу избора митрополита, и у обште у своме деловању, или боље рећи: какво ће му право влада признати?

Ако у том погледу угарска влада остане на свом пређашњем становишту, то последице могу опет исте бити.

Г. министар апелује на „умереност“ народа, и изчекује „умерен конгрес.“ Он још и данас, после године дана сваковрсног искуства говори о „појединима у народу,“ који народ на зло наводе, и дражи народ србски противу ти људи, претећиму, да ће конгрес опет бити безуспешан, ако буде као пређашњи. Ми му за увреде појединца нанете праштамо; као што никад ни у чему за нас нисмо тражили протекције владе, тако и од њене срчбе незазиремо, и сажалевамо управо оне, који свој високи званични положај тако злоупотребљују, и понижавају, да оцилом претње искресавају искре мржње народа противу поједини синова своји: али зато нећемо претати, бити стражари права и интереса народног.

Ако је свест србског народа и у чему сазрела, то је у погледу црквено-народни ствари, тако, да ту нема завођења и заблуде. Жљење народа у том погледу основане су на потребама народним, на искуству од двеста година дана, на закону и праву.

Варају се они, који мисле, да је србском народу данас једино до митрополита, до попуњења упражњени дијецезански столица. То је можда прека и једина потреба владе, и јерархије, или неки јерарха; народ пак има и други, и већи, и пречи потреба.

Конгрес ваља да бира митрополита; но пре свега ваља да буде не чисто изведено право народа у погледу избора. Право је народа истина чисто и јасно: но влада као да и сад држи, да круна има право именовати и такога кандидата за митрополита, који нема већину гласова за себе. Ми смо доста разлагали, да круна ни по каквом писаном, црквеном, или земаљском закону, ни по обичају нема таког права, и да се се за вршење тога права ниједан случај, ни један прецеденс навести неможе. Влада је свој поглед у својим листовима, и својим говорима на земаљском сабору назрети дала, али ни на зем. сабору, ни иначи није разлог какав за оправдање свога назора навела, а још мање је разлог србски конгреса, и обштина, и јавни листови побјела.

Ваљало би истина попунити нека места владика; али је пре свега питање: како? Конгрес од год. 1870. закључио је, да конгрес владике бира; и саме ондашње владике признали су народу и конгресу право извесног уплива и учешћа при постављању владика, и то кандидацијом тројце.

Можда ће народ и конгрес умерити у нечем свој захтев, и ограничити своје учешће на кандидацију, или тако бирање владике, кога пуноважност зависи од потврђења архијерејског синода, кад већи онако неможе бити без потврђења државне власти; али тек нешто мора пре избора митрополита, или у исто време утврђено бити, да не буде захтев народа у том погледу безусловним избором митрополита изигран тиме, што би постојеће владике по старом попуниле упражњене дијецезе.

Питање и је и то: да ли је потреба, да постоје толико дијецеза? По закључку конгреса од год. 1870. спада у делокруг конгреса, опредељавати број дијецеза. Ово није ствар духовне природе, и онеме органу народа, који је позван, да се стара за средства подмирења потребе дијецеза, мора бити такође у власти, да опредељује: колико таки дијецеза народ издржати може, особито у време, кад су школске и просветне потребе тако огромне; бар се неможе конгресу одрећи право суделовања у томе. Кад би пак архијерејски синод пре тога могао попунити, као што би попунио, упражњена места, то би право народа и конгреса на дуже време изиграно било.

И питање о дотацији како митрополита, тако и владика, а особито прво, тако је, које пре попуњења дотични места решити ваља.

Ако се дакле то у виду има: да се конгрес сазове на ту цел, да овај избере митрополита, и то под притиском комесара, и под дамокловим мачем наименовања, па да се онда развије, а синод да међутим попуни упражњена епископска места, па да се онда опет исти, или нов конгрес сазива, да се с њим устројство сабора удешава: то би били онде, где смо били и пре; а наравно све зависи од тога, какав ће бити идужи конгрес.

Ми нити можемо, нити хоћемо, да у тој ствари коме прејудикujemo; али би саветовали влади, да се окане новог експериментисања, да учини оно, што је конгрес од год. 1870 и 1871 год. желлио, и народ путем толики обштина своји молио: да т. ј. потврди поднесено јој устројство бар у оним тачкама, које нису биле, нити су спорне, и међу које спада и начин избора митрополита; свакако пак да конгрес не ограничава у свом деловању, него да му пре свега остави слободно поље, да се пре избора у расправе, и у утврђење предуслова избора митрополита упусти може.

Ако му се пак алтернатива стави: да безусловно бира, или да опет распуштен буде: то ћемо по свој прилици бити онде — где смо лане били.

НАПАДАЈИ НА НОВОСАДСКУ СРПСКУ ГИМНАЗИЈУ.

III.

Пре него што почнемо говорити о нападајима на професоре гимназије новосадске, морамо још коју рећи о патронату гимназијском.

И да је барон Мајтењија овлашћен, да у име права врховног државног надзора разгледа, у каквом се стању налази новосадска српска гимназија, на коју се толики вика и сумња подигла, и да је он имао права и оправданог разлога законити патронат поменути гимназије распуштати — није никако имао права другим особама управу гимназије предавати осим онима, које по основном писму гимназијском као такве важе.

Управу гимназије новосадске има једино законити патронат њезин, а овај по 3. тачки год. 1818. потврђеног основног писма чине: карловачки митрополит, бачки владика, и шесторица од изабране новосадске православне црквене општине изабраних чланова, и то четворица светског а двојица свештеничког реда.

Када је патронат гимназије новосадске већ распуштен, онда би се одмах морао други од изабране црквене општине бирати. По нашем мњењу истина

могу администратори карловачке митрополије и бачке дијецезе, као у другим пословима, тако и у патронатским, први митрополита други владика *заступати*, али ни како не чине они патронат, и овај би се имао одмах осталом шесторицом изабраних чланова попунити, а све, што поменути администратори међутим учине, важи као провизорно, привремено, и тек онда добија праву закониту силу, када законито попуњени патронат своје самовоље, своју потврду за то даде.

Сада долазимо на незаконитости, које је барон Мајтењија учинио противу професора гимназије новосадске.

Истог дана, а то је 22. јануара о. г. када је законити патронат гимназије новосадске распуштен, стигао је од адлтуса комесаревог, Ђорђа Поповића, на управитеља гимназијског, под бр. 15. отпис, којим се професори Филип Обрнежевић и Светозар Савковић од званија дижу због г. 1867. показане ренитенције (упорности) према тадашњем патронату, и „што су, пошто их је тај патронат отпуштио, од допнија (г. 1869. изабраног) патроната незаконито повраћени.“

И овај чин владиног комесаријата је највећа, најочевиднија незаконитост.

Владин комесар ни у којем случају нема права отпуштати професоре, као што нема права ни именовати их. И једно и друго право има једино законити патронат гимназијски.

Но и кад би владин комесар то право имао, могао би од њега само онда употребљивати, кад би имао оправданог разлога, основаног узрока. Ни сам законити патронат не може без узрока, без истраге, без доказане кривице законито изабране професоре са места вретати, из званија отпуштати.

Два се разлога наводе, зашто су поменути два професора отпуштена, а то су:

1. Што су г. 1867. противу тадашњег патроната били ренитентни (упорни);
2. Што их је допнија патронат незаконито повратио.

Откуда је, питамо ми, владин комесаријат први уверење, да су професори Обрнежевић и Савковић г. 1867. према тадашњем, „врњем“ патронату ренитенцију показали?

Барон Мајтењија има сва акта патроната и гимназије на расположењу, па нека даде на видик и неки један једини, из којег би се и најмања ренитенција и најмања кривица поменутих професора видела.

Поменути професори су истина г. 1867. из званија својих отпуштени, али ни једном речом није њихова кривица обележена. У отпуштом решењу патронатском од 15. септембра 1867 год. бр. 113. стоји од речи до речи ово:

„Да би се *нереду и немиру*, који је у гимназији овладао, у траг ушло, нашао је патронат за добро, професоре Обрнежевића и Савковића из званија отпуштати.“

Има ли ту једног словца, из којег би се видело, да су Обрнежевић и Савковић какву ренитенцију показали, да су и какву кривицу учинили? Може ли и бити доказане кривице онде, где се управо није ни истрага водила? Са Обрнежевићем је истина предузет неки испит, али се тај не може истрагом назвати, јер при томе је он мање питао о *нереду* у гимназији а више о томе: Ко је дао штампати тадању представку десеторице професора на патронат, да ли се он слаже с оним, што је додано тој представи; и ко и иначи пише у политични лист „Заставу“? Са Савковићем није ни предузет испит, није ни био у Новом Саду. Па ни Обрнежевићу као ни другим професорима, који су под испит узети, није записник, који је о томе вођен, прочитан, нити је од њих потписан.

Да Обрнежевић и Савковић нису ни у чему криви били, види се и отуда, што је, на њихову тужбу, покојни министар богочести и наставе, барон Јосиф Етвеш својом одлуком од 15. (27) децембра 1867 године, бр. 14.437 решење патронатско, којим се речена два професора отпуштају, за ништаво прогласио, и што је патронат упутио, да нову правоваљану истрагу поведе и тек онда да коначну пресуду изрекне.

Тадашњи „врњи“ патронат није хтео никако да се учуствује министарском одзове. Тек кад су се места „крњег“ патроната смрћу чланова скоро сва управила, и када је год. 1869. нови законито попуњен: предузео је овај ствар отпуштених професора, и, пошто није било никаквог кажњивог учина, из којег би се најмања сумња о њиховој кривици породити могла, то није ни налазио за нужно, да истрагу предузме, него их је просто у

њихова, незаконитим начином им одузета званија, повратио, in integrum их реститујисао.

Да поменута два професора нису никакву кривицу учинила, види се и отуда, што су администратори карловачке митрополије и бачке дијецезе, као заступници врховних патрона, уверивши се о потпуној невиности речених професора, њих у њихова званија повратили.

Барону Мајтењији није доста било, што је једанпут најнечувенију незаконитост противу поменутих професора учинио, него је ту исту и по други пут на своју душу новарио.

Двадесет другог марта (3 априла) о. г. стигне на управитељство гимназије новосадске од комесара барона Мајтењије отпис бр. 62., којим се професори Александар Сандић, Филип Обрнежевић и Светозар Савковић са својих места дижу, стим, да имају, одмах од предавања својих престати. Уједно је врховном начелнику вароши Андрији Флату налог издао, да ако би поменути отпис комесарев на отпор наишао, исти има оружану силу употребити.

Докле су у отпису, којим су професори новосадске српске гимназије први пут отпуштени, бар какви такви, бар неки називи-разлози наведени — у овом другом се баш ни какви ненаводе, с тога и јесте овај поступак барона Мајтењије — вршак незаконитости, да не рекнемо самовоље, коју је он противу професора гимназије новосадске учинио.

Црваше краљевским комесарством учињено незаконито отпуштање двојице професора Обрнежевића и Савковића, које цео Нови Сад, које цело Српство као људе од знања и науке, као људе од карактера и у сваком погледу примерна владања познаје, изазвало је опште негодовање како у Новом Саду, тако и у целом народу српском, и администратори карловачке митрополије и бачке дијецезе, осим других разлога, баш и с тога су их у њихова званија повратили, што је и до њихових ушину допрло, да тај поступак осуђују и негодују у опште сви Срби, били они иначе ма којег мишљења, ма које партије, да га осуђују чак и они, који иначе одобравају поступање комесара барона Мајтењије.

Негодовање, које је отписом, у ком се по други пут професори гимназије новосадске отпуштају, изазвано, не да се описати!... Опште је уверење постало, да су у владином комесаријату закон и законитост правне речи, и да се барон Мајтењија при нападајима својим на новосадску српску гимназију (осим што има својих цели, које хоће обраћањем новосадске српске гимназије да постигне, и о којима ће допније бити говора), понаја за оним истим „*алим лусима*“, који су и код некадашњег „врњег“ патроната меродавна утицаја и гласа имали.

Барон Мајтењија у место да, као повереник угарске владе, сматра за дужност, дају и ноћу бдити, да се свугде у држави закон и законити поредак одржава — он *пречи* даје се за оруђе употребити оним људима, који ће сваки закон, који ће светумбе окренути, само ако то њиховој осветничкој, њиховој очајничкој страсти годи; барон Мајтењија у место да *заштићује* оне, који су у своме праву повређени — а он сам примера даје у *рушењу закона и права*, које је као дан јасно свакоме, који има осећања за законитост и за право.

Кад би барон Мајтењија имао воље да и другог *вог* саслуша, осим само своју, целом нашем свету познату околину, он би могао известити се, да је онај исти Ђорђе Поповић, који је, као адлтус комесара, овоме сигурно у свачему од првих саветника, и који данас отпуштенице професора потписује, пре неколико година те исте професоре у своме листу „Напредку“ на најгаднији начин ружио и као најшешћи непријатељ њихов се понашао, да га дакле то непријатељско осећање и данас руководи, те никако не може, као што би требало, непристрано у овој ствари саветник а још мање судија бити. Но можда барон Мајтењија хоће да баш такве људе поред себе има, који најшешћом мржњом и осветом дишу противу свију оних Срба, које народ као прваке, као најодличније синове своје поштује? Ако барон Мајтењија то хоће, онда му ми видимо, да он љуто компромитује узвишену личност владаоачеву, за чијег се представника он увек проглашује; јер ако је он *краљевски* а не *влади* комесар, ако он краља а не владу представља, онда би баш ваљало да се узвиси над сваком, било лично, било партијском страсти и пристраности, онако исто, као што је сам владалац, којег он представља, над свим тим узвишен.

Отпуштање професора Сандића, Обрнежевића и Савковића — све двојице још уз то *по други*

лут, не само да је напада на права тих професора, него је напада и на права администратора митрополије и администратора бачке дијецезе, као заступника врховних патрона гимназије новосадске.

Краљевски комесаријат је распустио законити патронат гимназије новосадске сам поверио права и дужности тога патроната администраторима српске митрополије и бачке дијецезе, признавајући их као врховне патроне гимназије новосадске и упућујући управитеља гимназијског да се само њиховим наредбама покорави. По ком је праву онда краљ, комесар могао се ипак у ствари гимназијске мешати, професоре отпуштати и то и оне, које су заступници врховних патрона у гимназију повратили? Или је барон Мајтевија баш *хотимице* и ове професоре отпустио? Био мотив, који је барона Мајтевију при томе руководио, какав мудрога — свакојако је оним актом својим атентат учинио противу достојанства администратора српске митрополије и бачке дијецезе, као заменика врховних патрона гимназије новосадске, и ми мислимо, да ће ови као своју најсветију дужност сматрати, да достојанство своје и према „краљевском“ комесару бране, ако неће да сами помажу, да сами криви буду рушењу свога уважења, своје угледности. Ми мислимо, да ни оном Србину, који је, било из личних, било из страначких обзира, противник садашњим администраторима српске митрополије и бачке дијецезе, неби годило, када би ови пред „мађарским“ комесаром ником понизити морали, и тако се јако понизити дали, доуштајући да се он пача и у оне ствари, које је сам као у њихов делокруг спадајуће означио, кад би допустили, да се „мађарски“ комесар титра са великодостојницима српске автономне цркве!

У НОВОМЕ САДУ 12. априла.

„Н. Сл. Преси“, „Колонистима“, и „Крајцјунгу“, телеграфисано је 16. Априла п. р. да се сад са свију страна званично признаје, да Србија према Порти помирљиво дише, и да ће кнез путовати у Цариград; даје да „П. Лојд“ вели, да је то утишљиво Русије, но да то не стоји, него да је утишљиво енглеско-немачки; да Србија од три године дана дугује данак Порти, и да познаваоци ново министарство сматрају за ратолоубиво.

Незнамо, у колико је основана ова, нама достављена вест, на коју не сећамо се, да смо у „Н. Сл. Преси“ наишли; но свакако између почетка и краја има противусловља.

О новом министарству у Београду главнија неаванцини листови у Србији не изричу своје мишљење. Колико су нами околности и личности познате, министарство укупно узевши нема изражене политичке боје, и стоји на среди између конзервативних Гарашанин-Мариновићеваца, и либералаца од год. 1858. Од оних нема ни једног у министарству, од ови Алимичи се броја; Новаковић се броји међу либералце од год. 1858. Овај је за просветну струку способан, и ако му енергија вредности једнака буде, и небуде му се препреке на пут старљале, биће кадар много привредити за просветну струку. Он је у цвету младости, око 30 година. Беговим наименовањем пробијена је гора старији и бирократски обичаја, где се обично по деценицама година, века и службе пењало на место министарства.

Овако је требало поступити и у војеном министарству, где Србија има млади, ако и не још у „вишем чину“ стојећи људи. Министарство је по свој прилици предано; бар се по нашем мишљењу у овом склопу неће моћи дуго одржати, а да с десна или слева снаге не принови, или сасвим измене.

ПОДАСТАК.

О ШПАЊОЛСКИМ РЕПУБЛИКАНЦИМА.

(Сврхетрак.)

Тај дивни призор, којег описује други немачки путник, *Михајло Клап*, овај је:

„Када додох у *прици* цркву, у којој је био заказан састанак, на ком ће Кастелар, први пут после повратка у отаџбину, беседити, беше овај већ дупком пул. Не знамо како ова слика може гдекоје људе да заплаши! Хиљаде људи видети, где се скупише зарад једне исте цели, то увек у мени буди узвишеније осећање, јер ту се може развити живахност, кретање, страст. У Немачкој то није баш увек тако сигурно, али ја бежах међу — Шпањолцима.

Па каква је била публика у *прици* цркви? Молим да скинете капу пред републиканском публиком шпањолском! То није којеква публика. Ту су омладина што је на науци, учитељи, трговци, научењаци, доктори свију факултета, писци, журналисте, занације, раденици, народа свега до 10,000 људи.

Но време је, да бацимо поглед на позорницу, која је преко пута од нас подигнута била, и на којој је већ увек све оживело. Око једног великог стола, што је покривен црвено-жутим чојом, почеву се неколико људи скупљати. То сучланова републиканског одбора, који већ од више недеља великим напором ради око избора републиканског средњиног одбора за престоницу Мадрид, који ће да рукује изборима за кортесе. Чланови поменутога одбора заслужују, да читаоце с њима упознам.

У среди седи за столом млад човек, ком тек ако има тридесет година. Нити су усколице му и мале очи обележје шпањолског тина, нити она мирноћа

Поход против Киве добија све шире и шире размере. Војска се руска не састоји, као што је из прва јављено, из три, него из пет одељења. Прво од тих одељења под *ген. Каузманом* пошло је из Ташкента и задатак му је обићи на југу пустињу Кизил-Кум. Друго одељење, у којем се налази велики кнез Никола Константиновић, пошло је из Казалинска и има релативно најкраћи пут. Треће или орденбуршко одељење скупља се на обалама реке Ембе, вођа јој је *генерал Веровић*. Четврто одељење поћиће од северноисточне обале каспијског језера и то од полуострва Мангитлака. Пето најпосле полази из Чангистара, који је само 10 врта северно од Етрека и од персијских граница. Сва одељења имају се у Мају у Киви спојити и потчинити врховном заповедништву *генерала Каузмана*. Варош Кива је утврђена силним опкопима и насипима, и бралева са 50 енглеских топова. Овај војени поход прате и више научењака природњака, који ће, досад доста тамну природу каната зивског испитивати.

ИЗ УГАРСКЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ.

(Источна жељезница.)

Беч 8. (20.) априла.

После разних предлога и говора узме реч *Фердинандо Ебер*, те поче о спољашњем положају монархије говорити. У подужем говору управи он на министра спољашњих послова два питања, која додирују тако живо и по обадва дела монархије корисно источно жељезничко питање. Од решења тога питања зависи свакако срећно испуњење мисије наше монархије међу истоком и западом, и решење домаћег господарског дела, да међу два мора, црно и грчко допасти можемо. У изнашању тога поменутога и очевидно по нашу монархију сигурног интереса чудновато је заиста, да се за толико година радње у томе до никаква позитивног резултата доби не може. Говорник би тео живо саучешће у решавању тога питања да изазове, он нешто засад никаквих на то питање одговора се списа, но само је слободан, да интерпелује министра спољашњих послова, да му каже, да ли још и најмање наде има, да ће се жељезница саградити, која ће за жељезнице Турске и Србије везана бити, и да ли ће се то дело још овога лета отпочети.

За очување трговачки интереса ове аустро-угарске монархије осигурана је и брза свеза жељезничка са истоком од велике важности, и са том као да у тесној свези и она жељезничка свеза, о којој не давно у у енглеском парламенту расправљано беше, наиме свеза између Енглеске и Индије, која би преко Перите у Цариград, и одатле у Багдад ишла. Говорник ставља зато питање, дали се је у том погледу од стране министра спољашњих већ досада шта са српском владом покушавало; почем је даље румунска камара на цел испитивања те ствари својој влади 150,000 франака вотирала, пита говорник министра спољашњих, дали му је кадар о томе поближег објасњења дати, и да ли су данашњи одношаји између наше монархије и тих источних покрајина таки, да се те расправе повољно по обе стране решити могу.

Само оне изразе у говору пошт. предговорника немогу ћутећи да пређем, одговорно је на ту интерпелацију министар спољашњих, а ти су, што их мој поштовани пријатељ *Жедеши* о деловању мога предшаственика у звању као своје мишљење употреби. Ја мислим, да нити би достојанству истине, нити би интересу државе, врти части положаја мога одговорно, кад ја на оне изразе пошт. говорника ништа одговорно не би. — Политика Аустро-Угарске не беше за последње две године

и одмереност, која је изражена на глави му; на целоме човеку види се нека хладноћа, која није својствена *Шпањолцу*. Тај човек зове се *Гарасија Лопес* и председник је републиканском одбору. Он је оштроуман, одважан и хладнокрван, што је ретко код тако младог човека. Тај вам је рођен за председника, рекли би, кад би га видели, како се уме понашати. Он влада тако многобројном скупштином, самим строгим погледом, којим ју погледа; говори само оно, што је најјужније, али оштро и разговетно, свака му речца звони као строги закон. Неколико пута продираше споља дармање, тада је требало видети га како се уздиже, па како начини мира, достојанство и строгост видела се из сваке речи, коју је изустео.

До њега с десне стране седи човек с научењачком главом; коса му је проседа, за уши зачешљана; поглед му је дубок, мисаон. Овај човек као да више у себе, него ли око себе гледа. Дуго времена изгледао је, као да није у друштву, но да је у самоби, док га није реч председникова из замислености истргла. Тада му поглед прелети за тренутак преко дивног збора; смешети се поздраву гдекојег познаника свога, па онда опет се заудби у — мисли. То је *Фигерас*, човек који више мисли, него ли ради, који је кадар више скловати планове, како да се република оствари, него ли да сам у остварењу томе суделује. Иначе уважавају га *Шпањолци* као велику снагу, у беседи вели се да је општар, па је кадар тако узбудити слушаоце, како не би никад по изгледу му очекивао.

С друге стране председнику седи *Гутјерес*, окретањ, радан, брз млад човек, који овде онде стицкује руку пријатељску, на другу страну поздраве шаље, који је као што се види, на свестрано познат и створен за политичкога пропагатора (рашириоца) републиканске мисли умањем кругу. Баш

рата непостојана, усколебана, дволична, него у целости и у појединостима одлучна упркос свим покушајима, који су чињени, да се из појединих изјашњења и нота сасвим противно што извуче. Ја сам тим пре дужан то да изјавим, што друго изјашњење господина говорника с тиме у свези стоји, по коме би се данашњи помирљиви одношаји одлучном деловању данашње владе приписати могли.

Срадошћу констатујем, да данас ти одношаји постоје, ја мислим, да је највиша задаћа једне владе да мир одржава, и та је задаћа данас у оваким околностима нама двоструко важна. (Живо одобравање.)

Но ја сам те одношаје већ тако схватио. Ја мислим, да ће и садашњег и будућег садашњем министарству прилике дати, да докаже, да је кадро интересе, живе интересе своје монархије, своје отачбине и своје земље заступати, чувати и бранити; но да се заслуга прошлости од неког другог отети и искључно мени приписати може, то не свађам, и то је од мене далеко.

Што се појединих на мене управљених питања тиче, то се сви заједно тичу предмета, који као врло важан ја врло добро познајем, наиме источни савезнички жељезнички предмет Турске, Србије и Румуније.

У том погледу сам кадар, ма да та ствар још своје крају приведена није, неколико задовољавајући изјашњења од себе дати. Кад се о жељезничкој свези са Турском говори, — а то се уједно односи и на Србију — онда се говорири мора о двема савезничким тачкама, наиме о српској, која преко моравске драге води и о посредној свези са Турском кроз Босну. Што се свеза са Турском тиче, то су обадве владе у начелу од општег савршеног споразумљена доспеле, и то споразумљена досада само зато није формално закључено, (што је управо последњих дана бити морало) што се у тајим случајевима владе често мењају и те се расправе на тај начин чешће прекидају. — Што се друге линије тиче, која би кроз Србију ишла, то беху те расправе између наше и српске владе већ једанпут прекинуте, али су ових дана опет по иницијативи од стране српске владе учињеној започете, и увелико развијене. Ту се приметити има, да се у расправама тима претпоставља, да ће и Турска на све оне о придруживању томе пристати, што ми са српском владом свршили будемо. — Што се другог жељезничког питања тиче, наиме спојеве жељезнице са Румунијом, ту беше влада још одавно до коначног споразума са румунском владом доспела. Кнежевска румунска влада предложила је тај коначни споразум обема камарама, но камаре јој предлог тај без икаква основа коначно одбацише. То је садашње стање ствари. — Но ја се ипак надам, да ће румунске камаре за кратко време ту истину сазнати, да је спојеве наших жељезница, у колико оне сирове производе Румуније унапредивале и унапред поткивале буду, баш живи, битни интерес саме Румуније, ако не баш у вишој, али заледо у једнакој мери као и Аустро-Угарске. — Зато се ја надам, да ће румунске камаре скоро увидети, да су оне линије све јевропске линије, т. ј. што се целе мреже тиче, која ће јевропски исток са западом најкраћим путем саставити, и ја не могу мислити, да ће камаре на се ту одговорности пријати да остварење опште јевропске жеље спрече.

Што се тиче суме од 150,000 франака, која је по мишљењу мога поштованог пријатеља *Жедешија* румунској влади вотирана, да се за ту жељезничку ствар што дубљим проучавањем спреми, то ми је ту познат само један предлог; но колико ја знам,

је сада брзо устао, да неког старца, који долазаше и којег долазак позорност публике на се обраћаше, на место му пропусти.

Тај човек дуге, седе браде, што се галаса, јест *генерал Пијерад*. Не могу доста да се нагледам, вели *Клап*, ове главе, на којој је наптртана сама благод, сама узвишеност и доброта душевна. Кад год њега видим, увек се сетим, на велике француске жирондисте.

Пијерад је у сваком покрету своје природан, једноставан, он се понаша као и сваки други грађанин, као да није војник. Глава овога републиканца мора задобити републици присталица, то је било моје мишљење у онај мах.

За одборским столом стоје још доста републиканских првака, међу којима упада у очи занимљива мислилачка глава шпањолског писца *Фернандо Гарсиа*. Лице му обасипа нека необична светлост и умност, само штета, што му је вид очни ослабио.

Али да се обратимо још једном чувеном републиканцу, да се обратимо — *Емилију Кастелару*! Он је баш сад ушао у цркву. То нам казује урнебеска вика, којом га публика при уласку поздравиле. Тако поздрављају у Мадриду само једног човека — *Емилија Кастелара*, којег Мадридски републиканци као свој узор поштују.

Кастеларев спољни изглед није ни мало необичан. Има вазда таквих Пелавих глава с пуним, округлим лицем и с густим брковима, и човек не застаје, да их дуже посматра. Но Кастелар свакога одмах задобија за се својим поверљивим понашањем; он се не влада публици, но само се смешти на њу олако тресући главом — из свега се види, да је међу својима!

Кастелар се поине на говорницу. Света тишина настала у збору од хиљада глава, али не потраја дуго, јер је прекиде урнебес одобравања. На ова

тамошња је опозиција — за коју је, да оде устред приметим, врло тешко казати, како и колико је далеко она против тамошње владе и жељезнице дошла — тај предлог тако уништила, да ни пред камаре изашао није. — То је садашње стање ствари но ја се ипак надам, да ћу вам што скорје и о томе чега повољнијег саопштити моћи.

МИНИСТАР ТТЕФОР У ПАНЧЕВУ.

На велики петак после подне у 4 сата стигао је у нашу варош министар просвете *Трефор*. Он је дошао лабом сепаратном из Вајашиа. На Дунаву дочекала га је депутација варошког представништва са градоначеоником и владиним комесаром *Флатом*. Праћен од истих ушао је у варош и одмах је походио католичку цркву, за тим реалку и грађанску школу, а после тога кренуо се српској цркви, где га је дочекао и поздравиле председник црквене општине др. *Гађански*. Пошто се обазирао у цркви, упути се у српске школе; ту га поздравиле наш школски референт г. *С. В. Поповић*, који је баш тај дан стигао амо. представи му школског управитеља професора *Бранка Рајића* и учитељско особље. Пошто је министар прегледао поједине школске собе, крене се даље и посети још неке немачке школе у доњем крају.

После тога врати се у свој стан где је одсео (гостионица „к Трубацу“) и поче пуштати к себи разне депутације и особе, а на име депутације од стране магистрата, католичке, еванђеличке, јеврејске општине, учитељског особља и т. д. Врло је значајан и интересантан разговор, што га је министар имао с депутацијом српске православне општине и ерскога свештенства. Пошто је депутацију српске црквене општине к себи пустио, поздравиле га председник општински др. *Гађански* подужим говором, у коме му у главном рече: да две ствари данас тшпте народ наш, кога је и ова општина један део, а на име: што још једнако траје изустено стање на нашем црквено-просветном пољу, што се сабор српски не сазива и што нашим вероисповедним школама прети опасност да се комунали; рече даље, како се нада да ће присуство министрови и овај пут његов допринети к бољој информирацији угарске владе о нашим стварима и послужити јој да пронађе прави уворек алу, које нас дави на црквено-просветном пољу; на послетку изјави му, да је жеља ове општине као и целог народа српског, да се барон Мајтевија што пре укљони и да се законити сабор сазове. Уз то преда му меморандум ове општине о српским стварима и још једну представку; односно питања о наплати местног свештенства.

Министар је пажљиво саслушао председника од краја, па онда рече оно: Потпуно можете бити уверени, да влада има најбоље намере у погледу српског питања, и да она исто тако као и ви искрено жели, да један пут наступе нормални одношаји на црквеном пољу српског народа. Ето ви сте спали на три владике, сва су тројица стари људи, *Стојковић* је бољешљив а тако и *Кеићелац*, *Анђелић* није још ни посвећен, и тако српска прва може на један пут остати без својих владика. Нужно је даљак да се што пре сазове црквени сабор, и ја сам о томе разговарао сад с владиком *Кеићелцем* и на чисто сам у том питању. Пре свега нужно је да имате митрополита, јер он је свакако крајуголни камен нашег црквеног устава. Али исто тако морам вам отворено рећи, да сретан исход сабора од вас самих зависи; гледајте да саставите такав сабор, с којим се даје радити. Иначе, ако и идући сабор буде онакав као и прошати, онда ћемо и у напредак остати на истом месту и све

прекидања мора се човек научити, ако хоће да слуша беседу *Емилија Кастелара*.

Пре свега морам казати, да сам тада први пут чуо чисти шпањолски језик, којег може и странац разумети, тако звучни, мелодички језик, пун народна полета и снаге, како га не можеш ни у којем мадридском позоришту, па ни у првоме, а у „Театру Еспањолу“, чути.

Но *Шпањолце* не зависи толико језик, изговор *Кастеларев*. Њих заноси сасвим друго нешто.

Па шта у беседи *кастеларевој* заноси земљају му? Њих заноси онај полет, у којем је неодољива снага. То није онај обични говорнички полет, који је као лепо тело, у коме нема искрице душе; то је тело пуно боје, светлости и звука, али се у њему чује и глас душе, глас крви, убуђене крви, раздрагане племените страсти. У *Кастелара* нема ничега што је празно, што је лажно. Из њега чујеш речи потпунога човека, савршенога карактера, у коме је чиста, непомућена душа.

Кад он исемена и презире, — а то је сада чинио у беседи, у којој је монархију са свим њезиним клирицима, бирократским и војничким кадајем немилосрдно напао — мораш и ти то исто чинити; кад он диже песницу противу лажних ласкаваца и политичких варалица, то би је чисто и ти с њиме подигао; а кад он стане од срца туговати, што му његову лепу отаџбину јади притискују, што се она прошати приближује, то му је глас тако истинит, тако те дира, да се једва можеш од суза уздржати. И то је баш неодољива сила у речи *Кастеларевој*. Његова је снага: право осећање, с којим је и лепота удружена, сила уверења, која је у беседи му, моћ израза у говору и покрету, одушевљење, које из сваке речце провирује. Мерите *Кастелареву* беседу ако хоћете мерилом риторике стилистике, па ће онда сјајну пробу издржати. Ка-

дотле не ћемо изаћи из погрешног колотрка (дир-гуле видкоузе, докле год ви сами не дате за то могућности. Што се тиче барона Мајтевија, његова мисија престаје, чим се дође до тога, да се може сазвати сабор. А што се најпоследње шлода тиче, ја вам кажем, да је мени свеједно: звала је она само добра и нека одговара законитим захтевима, па ће свагда наћи код мене заштите. Ви сте о томе могли сазнати моје наворе у једном мом отпугу. Ја спадам међу људе, који значај вере и цркве и утицај њихов на школу не омаловажавају.

На то му се одговорило од стране депутације: да је то кадро сваког обрадовати, кад чује из уста једног министра да је влада испуњена добрим намерама у погледу решења српског црквеног питања, али да се у искреност тих намера све дотле не може веровати, докле год влада подржава узетку стање, у које је без икаквог разлога и повода вргла наш црквено-просветни живот, докле се год и према српском народу не буде називало постојеће законе, докле се код у заштиту не узму установе његове црквене и просветне, које су законити сабори његови на темељу права српског народа и дате му аутономије донели. Нега влада своју искреност тиме посведочи, да поврати законито стање, да одазове барона Мајтевија и да сазове српски сабор, па ће тада и српски народ имати поверења к њој. Но кад ми видимо, да се у владиним органима говори сасвим извесно о укидању постојећег одобреног изборног реда, о сазивању сабора по деклараторном начину, шта више и о непосредном наименовању патријарха, дотле нам се не може замерити, ако мање верујемо него што нам се каже.

Министар: Не верујте ништа, што је у новинама о томе писано. То је све празан „глас“, јер ја вас могу уверити, да о српском питању још ништа није коначно решено. Но и о томе вам дајем уверење, да ће сабор по закону, т. ј. по последњем изборном реду, а не по деклараторној сазвати, и да непосредном наименовању патријарха нема места. Само вам и опет кажем, да од вас зависи, хоће ли сабор имати успеха. Ја верујем да народ српски жели у миру и у реду расправити своје црквене ствари, али има појединих људи, који га управо у пропаст гоне. Ја не знам зашто ми не бисмо могли у споразумљивости и слози живети. Гледајте па идите снама испод руке будите уверени да ће вам најбоље бити. Нема данас ни једне државе, нићи ће икад бити такве државе, која ће се моћи по језику заокружити; за то држављани, који су се већ затекли у једној држави, ваља за тим да теже, да на миру и у слози унапређују своје духовне и материјалне интересе. И српски народ у овој земљи може у толико више напредовати, што му земаљски закони ујачују равноправност у свему.

(Српског са.)

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Ново турско министарство, свеликим везиром на челу, као што „Моск. Вјед.“ — веле, не показује се у бугарском црквеном питању да је пристрасно и да у свему поштује патријаршију. „Патријарх“, тако пише цариградски дописник тога листа, „тражи је од новог министра спољњих послова да се издаду бирати грчким владикама, који су назначени за бугарске епархије. Да би подрепило оно што тражи патријарх, је навео, да у тим епархијама има много хришћана, који не признају власт екзархата, те тако остају без својих црквених ста-

стелар говори у лепим, дугим, поноситим, правим шпаволским перифразама. Он воли сјајне боје, раздељујући обавриво сенку и светлост; он олако баца речи и баш тиме учини утисак, па онда тек почне узвишеним гласом, свечано, тако свечано, да у теби леки узвишени, неки свети расположеј изазове. У свему овоме лежи тајна, зашто је Кастелар толико постао важан за народ шпаволски.

На шта је Кастелар у овај мах говорио?

Развијао је своју политичку, социјалну и веро-законску вероисповест. Задавао је самртне ударце монархистама, осуђујући им цели и сред-ства и развијајући по гдекоји идол политичке традиције шпаволске. Он имаде одважности да рекне: „Смрт религији папиној!“ (али не религији човечког, спасоносног, правог хришћанства); он смеде да каже: Шпанија не треба ста-јаће војске, која је увек извор проувизијамента (прогласија), који служе само своме и туђем сла-вољубљу, који узнемирују праву републику; не треба ни скупочене монархичне, кљиркалне, администра-тивне и војничке скутоноше; он се усуди рећи, да је већ доста било покушаја с монархијом, да је доста доста интолеранције (нетрпљивости), необ-разованости, фанатизма и деспотије, и да би гр-дна погрешка била повратити краљевство, које би-ло то опет завело.

„Као што је дух Јагра у човеку“, рече Касте-лар даље, „тако је република Јагра правих демо-кратских државних облика. Ја хоћу републику Жи-родиста, републику Швајцараца, републику, коју су проповедали највећи републикански учитељи новог доба: Уешингтон и Линколн. У Јевропи и у Америци има демократије само онде, где је република, и само републиканска странка има права, демократском се називати.“

решина. Пређашњи министар спољњих послова био је обелеао патријарху да ће издати тражене берате, па их је већ био и спремио, али су исти, кад је он одступио били задржани. Екзарх са своје стране упућујући на незаконито захтевање грч-кога патријарха, молио је владу да се оно не у-важи. Тим поводом и велики везир, Есад-паша, и министар спољњих послова, Савет-паша, објас-нили су да влада распу међу Грцима и Бугарима овако сматра:

„Влада је, рекосе они, желела да се помире обе стране, но то се није испунило. Не желећи да се Бугари принуде подчинити се грчком духовству, она је издала ферман, којим су они били овлаш-ћени да устроје одељењу црквену управу. Грчко духовство прогласило је бугарску цркву писма-тичном. Да ли је оно поступало справедливо и законито, влада не може се упуштати у испити-вање тога питања. Она види да су Грци и Бугари у распри, и као год што Бугари не хтедосе при-знавати над собом грчке владике, исто тако и Грци не хтедосе над собом да трпе власт бугарских владика. С тога је она морала оставити једној и другој страни да раде слободно и дозвољити и па-тријарху, и екзарху, да могу слати владике по вољи куд хоће. Влада неће правити никакве разлике међу једном и другом црквом, и издаваће берате владикама како бугарским, тако и грчким. То об-јашњење поступања и начела владиних не слаже се с оним, што се дојак забавало. Влада је дуго задржавала Бугаре под влашћу грчких владика, па тако ради још и данас што се тиче македонских Бугара, а међу тим с друге стране Грцима, који се у већем броју налазе у екзархату, оставља пуну слободу да не признају над собом власт бугарских владика, и патријарху се даје право да може слати грчке владике не у смешаве епархије, где осим Бу-гара има и Грка, но и у чисто бугарске епархије, одкуда су грчке владике недавно биле прогоњене и где их народ не жели имати код себе. Показа-јући на ту несаобразност бугарски екзарх пред-ставио је како великом везиру, тако и министру спољњих послова, да би влада, ако не мисли ост-ати на основи издатог им фермана од 1870-те год., по простој справедливости и ради спокојства хришћана, требало да издаје берате бугарскога екзарха. Губернатори у Бугарској запитани преко телеграфа, да ли Бугари гдегод желе да имају грч-кога владика, одговорили да не желе. Услед тога захтевање патријарха да се грчким владикама, на-значенима за бугарске епархије, издаду фермани, биће по свој прилици одбијено. (Међутим је вел. везир сад пао. У.)

ДОПИСИ.

Б. Киинида, 4. априла. — Старо легло трвења, вајкадашње гвездо интрига, извор свију зала и невоља, што и дистрикт препати — Киинида оста-де после толико година то, што и пре беше. — То трвење узде још већи ма, од кад посети Ки-иниду г. барун Мајтевије као повереник владин у иберландским земаљама. —

Ко зна шта значе и како звуче код нас речи „рит“, „иберланд“, тај ће лако поћати да је по доласку г. баруна све то већа узрујаност и раз-драженост духова наступила. — Г. барун је умео

Даље још већаше Кастелар, како немају право они, који тврде, да шпаволски народ није за ре-публику, и доказиваше да стари уставни свију шпаволских земаља нагнваху републици; још говораше, како је република најпростија државни облик, који земљу најмање трошка стаје, како „држава“, по-јам, који под владаоцем толико новца и крви стаје, у републици најбоље осигурава права свију.

На последку рече: „Једнакост пред законом, која је велико начело демократске странке, не по-стоји тамо, где једна породица сву власт у своје руке узме, где за се задржи свудруштвену радњу, сву силу и ауторитет. ... Само република осигу-рава наша појединачна права, само републици остарује најсигурније сувереност народа, само у ре-публици добија општина своју самоуправу, провин-ција услове свога слободног живота — услове пот-пуне децентрализације; само она ће решити фи-нанцијалне и социјалне проблеме — задатке — нашега века, од којих наша част и будућност за-виси. Република нам даје слободу мисли, савести, просвете и верозакона, раздељење цркве од др-жава, она чува кућу од напада државних власти, чува властитост од сваког насртаја, рад од сва-ког занесеног захтева, кредит и трговину од глу-пих повластица, које подарује стара монархија!“

Тако бесеђаше Кастелар, тако бесеђи он свагда. Мисао, која га ваада одушевљава, цел за којом од постанка тежи, јесте срећа његове миле отаџбине, а ову он мисли најбоље и најпре постићи репу-бликанским државним обликом. Он је својим оду-шевљењем задахнуо скоро цео народ шпаволски. Да ли ће то одушевљење трајати до последка, да ли ће се република у отаџбини кастеларској утвр-дети, то ће показати скоро будућност! □

обе стране у живац дирнути, знао је вешто била опшати, те конце замрсити, па сад се само смеши, како се „деобаши“ са поседницима гложе и кр-тиваве. —

Деобаши веле да се мора делити и то на јесен, а недеобаши опет да од деобе ништа неће бити. Видите-ли двојицу заједно, то веће унапред мо-жете знати, да се о деоби диване, а највише се на-лази поборника ради посмешног решења иберланд-ски земаља у смислу деобахом по грчмама уз боцу ракије, а на зараду и ужитак сасвим се и заборавило. —

Свако се питање са тога гледишта сматра, нема ти различног размишљања и проматрања, него само један изустити, е али то је нужи због рита, па онда ма суноврат ишло, оно је добро; јер није шала с једне стране прете деобаши, а с друге Мај-тевије — па коме ће од трепета „деобахом“ до у наручје г. Мајтевија. —

У ствари иберланда позвао је већ г. барун ки-инидску општину да до 15. о. м. да од себе из-јашњење. —

Киинидска се општина у истини постарала за изјашњење, те је узела два адвоката са пуномоћ-јем, да ови могу преговарати, да се ствар мирним путем реши, а ако не пође за руком тим путем, онда да се баде на парнични пут — уз накнадно одобрење општине. —

Овде је реч само о оним земаљама, које општина у неподељеном поседу има, које као тело поседава, а појединци ће после као што веле посепце у пре-говоре ступити. —

Адвокати су, као што беше већ у „Застави“ наговешћено, Гедл из Пеште и Кондорони из Н. Сада. — Исти су пре неки дан овде били да приме пуномоћје, те да по том отпочну благодетни по-сао своје. — Награда им је опредељена два воринта по јутру. —

Вадава је „Застава“ тај сепаратистички начин осуђивала, замисли је опомена у једном од прошли бројева да гледе да, кад већ тим путем поћосе, бар поред Гедла, кад инако није, као контролу узму таквог човека, о коме се зна да диме чистим српским духом и да је ту животно питање диш-триктског народа — заман они се ни најмање не обавреше, јер ваља мишљају, ако узму другог ког, онда је иберланд ил подељен ил одузет. —

Узгред буди речено, да се је догодило, те је Мађар Рехаг, најшешћи противник Срба у општини за адвоката изабран и то с тога, што су се бојали, е ће иначе деобах Радовић бити изабран, одкога се киинидска општина боји као живе ватре. —

Е тако је сад са иберландом отпочело а када ће бити довршено то је тајна: а еда-ли ће по гдеког особито за оног, који је проглас уатар спо-менути адвоката по дистрикту распурио, бити рит берићегна ризница, красан мост као што досад многома беше, е да-ли ће по неке и неке добра му-зара бити, као што се поговара — то је питање времена и шат нам га реши. —

Неће-ли иберланд помуген и стрижен може бити, и опет као најскупља роба стати — и то остављамо времену. —

Приликом овом опомињемо само остале општине, да се не морају на Кииниду уледати и обаврати, и нека не сматрају рит као баука, па да им је у свима питањима рит са деобашима и с г. баруном пред очима а све друго на страну. —

Пре неколико дана имадосмо преставиљку ди-штриктску скупштину, у којој на место умрлог вел. капетана подкапетан председавао. —

Важнији ствари не беше, до одобрења пуно-моћја, које је киинидска општина оставила адво-катима, који ће је заступати гледе иберланда, о чему смо горе говорили. —

Стева је Бранковић поднео предлог, да се гледе иберланда нико други не упушта у преговор до дистрикт сам путем пуномоћја поједини општина, али је свој предлог натраг попукао. —

Занимљиво беше на скупштини, кад је дошло на ред да се реши молбеница Стевана ил. Видака, мл. почасног приседника сиротинског стола, да му се редовна плата одреди. —

Ту је било смешни и гнусни сцена, где отац устаје и ватрено препоручује да се синољева мол-беница усвоји — мало доцније опет, како се исти г. Видак ст. са сродницима упише да зетовљеву жељу протурџи. —

Да се не помисли, е смо из личне мржње ово написали, навешћемо, у чему је ствар. —

Кад је Лада Миту Бранковића Мокринског сре-ског капетана суспендовао и кривичном суду пре-дао, супституисао је Милана Петровића, присед-ника сиротинског стола давнашњег свог љубимца, — који беше неко време у немилост пао, па по том милостивјејше помилован — за мокринског средског капетана, е а на његово место опет и на-менује г. Стевана ил. Видака мл. за почасног при-седника сир. стола, и то као што веле у знаг грдни бабови заслуга, које је исти у великог капета на стекао. —

Међутим од кривичне истраге против Бранк-овића резултат сасма супротан, по што Лада миш-љаше, и по том по довршетку дисциплинарне и с-траге на сваки начин реиноваше Бранковића у звање, а затим следи повратак г. Милана Петр-овића сир. столу, а Видак остаје са титулом — и по томе је скупштвина врло умесно учинила, што то је молбеницу одбила. —

Ови је дана извршен један налог г. бар. Ма-јтевија, о коме ћу коју да речем. —

Црквена општина одреди поновљење трећине своји чланова, е али пађе се искариотске браће, те доставише општински закључак у Н. Сад до-тичноме. —

Сад шта је ваљало чинити да се нађе повода, да се може разрешити и ова у сваком обзиру доста лојална општина, е па ништа друго него одуста-вити поновљење, па је онда готов повод, јер је тобоже општина незаконита, кад јој се прети да законитост врши. — Тако се и збуде. —

Дође налог од г. Мајтевије на подкапетана да овај преко средског капетана достави заповест ко-месареву преседнику црквене општине. —

Срески капетан извршио је савесно свој посао, али председника не беше дома, а за подпредседника, џеломудреног ратара Ристу Рајковог, веле да је побегао и тако се достави забрана поновљења ту-тору. — По поред свег тог у завазан дан скупшине се одређени одборници ради руговођења избора али буду распућени месном полицијом. —

Поговара се да ће одбор протестовати против таквог поступка г. Мајтевија, а ми велимо да ваља да тај корак што пре учини, да не остане про-сто поговарање. —

Како нам је сада столица вел. капетана удова, то су сад комбинације разне. — Има и сијасет, који би тели своју јаз задовољити тим звањем, али штета што нема у дистрикту једно двадесет ка-петански звања. —

Наравно да се налази у таким приликама људи, који желе што дова добити, па тако је и овом при-ликом. —

Последња је скупштвина дистриктска показала некима да је у стању побрвати планове неки и неки, који су се тако надули и нашепуриљ се ми-слили да су на престо небески седи, па би ради да се таково што не догађа, да им се комбинације развију — знате ради би командовати у скуп-штини као што више пута чинише. —

Ти се људи потрудиле, те пре неки дан пуче глас да је Обрнежевић, ваш државни тужилац, већ одређен нами за капетана.

Да видите комешања и врпољења од људи ба-гре „поклавајемоја.“ Већ се намештаху и спре-маху, како ће који ступити пред „будућег“ вел. капетана, како би и исти милостиво у своје на-ручје примио. —

Лујановић — тако зовоми Лујан-паша — сре-ски наш капетан зађе једног дана од врата до врата (не баш у буквалном смислу) те носаше једно писмо тобоже од Обрнежевића, и показ-ваше, као што веле, само потпис „твој искрени брат, Арзадџа.“ —

Буд је смерао, кад је то писмо показивао, лако је поћати, особито кад се дода, да је Лујан бесе-дио, како је са Обрнежевићем заједно на стану био, заједно у једној постели спавао и да су као браћа живели. —

Сад пође Лујан и даље са својим (?) планом. — Састави помоћу братије меморандум један на владу, у ком се моли да се Обрнежевић за капе-тана постави и упути се да купи потписе. —

Накупиле је као што чујемо доста потписа, беше онако и негледући, е наравно Обрнежевић је при-јатељ г. Мајтевија, а овај је опет вјасланије гледе ритски земаља — па на то ко да одрече потпис свој, а ислучили се жеља Лујанова, ко онда има највише заслуге у вел. капетана, ко ће бити сло-вослов односно командер у дистриктској дворани.

Ваља нам нећете завидити, ако сепланови (?) Лујана ислуче, а и нами је баш равнодушно, јер знамо да пријатеља народњег нећемо добити. —

Ваш сад дознадосмо да се читава ајка дигла да купи и то осталим селима потписе. — Наје пала, зар да само Лујан труда полага, ваља да га и други испомогну у том тешком послу. —

У Мокрину купи г. Милан Петровић, дотични срески капетан потписе, а да ће и тамо бити мало негледући потпиши и мало свој званични положај истагни — пре ће бити него што неће. —

У Карлово су оправили Лујановог брата, који је по дугом потучању из села у село као бележ-ник у Срему амо за писара свом брату приспео, да тамо врбује на потписивање, а овамо се зна да је исти Лујан баш у Карлови забранио купљење потписа за Лазу Влаховића, кога споменуше неки за вел. капетанско звање. —

За ова друга места незнамо које одређен, али да ће и тамо поћи литија о том нема сумње. —

Пре завршетка још неколико речи. — Овде је скромно мњење, да је тај план сам Обр-нежевић покренуо, а томе мњењу даје основа та околност, што је на три дана после показивања писма Обрнежевића, Лујан са меморандумом на среду ступио и целу машинерију покренуо. —

При крају велимо Кииниђанима а и осталим дистрикћанима да су времена кобна, едем — погор у свима стварима!

(П. У.) Трст 4. априла. (Бокелно-црногорски пу-тег. — Пут кнеза Николе у Италију и на бечку илазисбу. — Црногорски трговци.) Што се већ одавно поговарало, да ће Аустрија пут од Котора и кроз Црну Гору до Реке градити, као да ће икак нешто од тога бити, и Аустрија, да у иколико благостање свога народа у црногорском заливу унапреди, и трговачке одношаје с Црном Гором и Албанијом поправи, мора се једном решити, да већ одавно пројектирани пут, ако не даље, а оно барем до црногорске границе сагради, а влада црногорска

неуморно на том ради и радиће, да пут кроз своју земљу, ако не у једном, а оно постепено саградити тај пут у колико је за Црну Гору необходимо потребно, исто је једно од животних питања по народ у которском заливу, јер сва црногорска трговина, што је до сад преко Котора, Риева и Будве пролазила, тражећи ближи пут, преместила се на Реку, куда преко Садра у Бојаном близи и удобни пут налази, и которски залив обилазећи овамо у Трет долази. Када би се тај пут саградио, то сва црногорска трговина, а исто и из оближњих крајева Албаније, и Ерцеговине у Котору би се уредоточила, што би бољељепом народу и морепловцем корист доприносило.

Ако се Аустрија реши, да тај пут сагради, то нека нико не мисли, да се то у корист Црне Горе чини, и да Аустрија, што је Црној Гори наклоњена, тај пут гради. Аустрија хоће неће приморана је у корист својих поданика у которском заливу тај пут градити, јер је то једино средство, с којим се истом народу користи учинити може.

Жаљети би било, да се што прије грађење тога пута отпочне, јер то питање доста за ослезање није, пак ако би Аустрија и овог пута, као свагда до сад шарала и шеврала, — то црногорска влада на другу страну гледати мора, да средства за грађење тога пута стече, јер ће с истим колико себи, исто и својој напуштеној браћи у которском заливу корист учинити. Доста жалостно је то, кад се једна влада, којој најсветија зајаба и брига бити мора, да благостање свога народа унапреди, на такво шта, што је очевидно на корист државе и народа уперено, толико нукати пушти, све једно, као да которски залив и народ Аустрији ни припадају небу, јер се види, да је бечка влада тому прикрајку и верном народу, увек до сад као мађија била, и право говорећи у никаквом смислу још ништа за исти прикрајак ни народ учинила није, и када народ окретан био небу, и да се тражећи себи у далеком свету комадић хлеба, на море отиснуо није, то би већ одавно своју постојбину напустили, и некамо се населили морао. — Влада када би у неколико користи которског залива и народа у виду имала, то је до данас доста којешта учинити могла. Ако бечка влада и овога пута, за которски залив црпшти неучини, и ако пре свега тај пут не сагради, и с црногорском трговином својом народу неку корист не учини, то онда наш народ у которском заливу јасно видети може, што му сте стране изнеживати ваља.

Полазак кнеза Николе у Италију одређен је за 14. о. м. по стар. броју. Руска царска брзопловка стигнуће око 11—12 у Котор, где ће кнеза спородицом и пратњом примити, и до Бриндиза довести. Кнез ће се на Сорента преко Рима управо у Берли упути, где ће у исто време и руског цара Александра састати, и онда ће се за Беч упути.

Као што сам вам ту недавно писао црногорски трговци особито првих година врло су слабо поверење на овдашњем тргу уживали, а то из разлога, што својим обвезностима одговарати немогу. У најновије време задобивају прилично поверење, јер доста у сваком смислу обвезности одговарају, и један од овдашњих трговаца родом Дубровчанин врло се за Црну Гору и њезину трговину заузима, и не тражећи своје велике користи, он сауда црногорским трговцима поверење отвара, и сам у колико му то околности допуштају, — од свога поверава. Тај трговац је г. Иван Миловић.

Занимљиво је, да вам јавим, што се ту недавно с једним младим црногорским трговцем овде догодило, а занимљиво је то за то, што јуначки црногорски син код сваке прилике, пак ако му и његове користи кроз то пате, — своје и своје домовине и слободу достојанство брани, и свему свету на виду показује: да му је његова и његове домовине слобода преца од свега осталога на свету.

Тај млади трговац зове се Дулегић с Реке, и он дошавши у једну овдашњу трговину руковођене робе, затражио је од исте поверења т. ј. да ће неку част робе што узме платити, а остатак да му се као што је обичај на четири месеца времена даде, да ће он мјеницу (cambial) потписати, и у своје време исту исплатити. Дотични трговац одговори, да он у Црну Гору ништа поверити не може, из разлога, што су тамо критична времена, и сваког тренутка рат се издећи може, и он је губитку извржен. Исти трговац упита младог Црногорца да ли би и он у рат ишао, и ко би онда њему за платио? Млади црногорски трговац одговори му: да ми ви сву вашу трговину дате, пак да уз то време слобода домовина и мој господар утребла, да се од душманског нападаја брани, то се ја на вашу трговину ни најмање обзирао небу, већ би онога часа на бојниште пошао, јер ми је преца домовина, слобода и мој господар, него и сопствени живот. Ако би ми остала домовина и слобода, то би и ви ваше добили, а ако би то изгубио, то би „с богом“ и ваше пошло. Млади Црногорац нехтеде више мудровати, нит с околним швабом — бесједити, рече: вамаг поверења не треба, а колико могу платити, толико ћу робе и узети. Речени г. Миловић чувши за то, пак и ако младог Црногорца познавао није, нађе га и рече му: узми ти све, што ти је од потребе, а оном, код кога што купиш рени, нека мени рачун пошаље, и ја ћу платити, јер ја нестрахујем да ће Црна Гора пропасти, већ се уздам да ће се помоћи бож-

јом напредовати. — Док је таквих Црногораца, и црногорски пријатеља, то доста Црна Гора пропасти веће!

— *пис* — Ада 17. апр. Пре кратког времена јављено је у једном допису из Мола, да ће се 15-ог о. м. у Ади скупштина из 10 потиских општина држати, на којој би се дефинитивно решило, на који начин дотичне општине терет патронатски око римокатолички црква и свештеничких домова да носе. Ма да смо и напред знали, да резултат те скупштине по Србе никакво добро испати неће, ипак смо нестрепљиво очекивали тај дан и то из два узрока, прво: да видимо понашање и захтеве наше „сабраће“ Мађара, друго; и што је важније, да видимо, како ће се поједине општине да су Срби у већини, преко својих изасланика у том важном питању понашати. Дође и тај дан, и кад опазисмо поједине личности, које су поверењем већине амо припеле, да својим знањем, поштењем и родољубљем некористољубиво бране и заступају не своје, него опште интересе, онда смо били такви на чисто, каква ће нам велика Среда осванути. Здравом нас боле, што смо се преварили баш у оним општинама, на које смо највише рачунали, и које су позване биле, да колико својим положајем као најглавније толико и снагом своје интелегенције „штит и коље“ осталим општинама буду, то смо с правом од Ст. Бечеја и Сентомаша очекивали. Но при свем том, што је већ небројено пута наглашено било, да у стварима, које у општи интерес засепају, да дакле мушки и одважно треба права народа бранити, само независне, за рад способне али и вољне треба бирати, ипак на наше чудо видесмо, да Ст. Бечеј шаље такве људе, који ако и јесу способни, но по свом положају нити могу, нити воље имају, да остале Србе својим гласом подпомажу, јер ко изгледа „Abfertigung“ и пензију као озебао сунце, и ко држи за каквим масним званјем, за тог није место у скупштини, ди се морају стреле, на народно право управљене, шитом некористољубља кадгад из самог похртвовања одбијати.

Бадава и на родољубље дотичних апеловасмо, да у одсуцим тренутцима, кад већ немогу опште интересе у корист народа заступати, нека бар код куће мирно седе, нека не квари, ни то није помагало, јер како би они пропустили прилике, у којима најбоље своју верност и оданост на видик изнети и тим својим господарима услугу учинити могу, а што то све на највећу штету народа раде, то се ни мало тиче. И Сентомаш, да и неспоменемо што је од 5 представника само 3 Србина изаслао, шаље и од те тројице такове, који у сваком мађарском чашкирама бар једног Мајтевију види, и ма да је дотични, особито у последње време, више пута показао, да је поверење народно изиграо и за оруђе владајуће странке употребити се дао, који је напоследу и по свом положају као бележник зависан, ипак га видимо изаслао у борбу за права народња. Кад смо све борце добро посмотрили, онда није чудо, што је сентомашки изасланик г. А. Николић уздануо и рекао: „Пронаст твоја од тебе Израиле.“

Ал да пређем на саму ствар. Први дан, т. ј. 15-ог није се упуштала скупштина у претрес патроната, него се само конститусијала, изабрав себи за диштриктског председника г. Шимова, а за перовођу г. Јабланског ађанског бележника, пошто пак у смислу устава има се скупштински записник и на српском језику водити, то буде за српског бележника од стране Срба г. Сима Каракашевић кандидован. Међутим падне Мађарима на памет, да ставе Србину против кандидата и то у особит г. Јабланског, који зна истину буљевачки, али као што је и сам признао, незна српски, да би у стању био записник српским језиком водити, али обрече, да ће се он потрудити, да свом знању савесно одговори. Гласање се сврши и Јаблански добије 15, а Каракашевић 13 гласова, чему су и опет неки Срби криви, који, или нису, или су шта више и против Србина гласали.

У вече истог дана искупе се сви Срби изасланици, да се договоре, шта и на који начин да сутра раде. Пре свега је требало савјати, каква су упутства од својих изасланика понели. Ди су Срби у већини, ту су се у главном придржавали оних заједљача, које је молска конференција једногласно донела, и који су у своје време читаоцима овог листа саопћени.

Сентомашани нису својим представницима никаквих инструкција дали, њихове руке беху дакле сасвим одрешене; то даде повода г. Каракашевић, те предложи, да Сентомашани, ако ствар сутра по нас сасвим штетно испадне, протест уложе, ком би се према потреби, и у колико инструкторије неби причле туријска и фелдварска општина придружила, нашо г. Ј. Николић сентомашки бележник изјави, да он то не може и не сме чинити, јер би то влада за демонстрацију сматрала, и Сентомашанима Мајтевију на врат послала.

О sancta simplicitas! Много се говорило у тој конференцији, ал није ништа свршено, или што је свршено, није после извршено. Бечејски г. Татић и Милош Јоцић изашли су из конференције, а шта би знали радити, кад за ви закључак српске конференције неби ништа важило, пошто су они изасланици бечејско мађарске већине, и њихове инструкторије и онако обат Бенде диштрикта. И тако се српска конференција развије сасвим на „српски начин.“

Осване и 16. Април. У 9 сати пре подне отвори председник седницу, и јави да ће сам под-

жунак г. Доваси, који је ову скупштину и сазвао, председавати, изашае депутацију г. Јоцића и Тавашнију по њега, који кад приспе, буде са званичним „Елџен“ дочекан. Врло би много простора требало, да вам сад цео скупштински рад јавим, зато држим за целосходније за сад само у кратко закључак саопћити, а рад скупштински доставићу вам накнадно. Пре свега морам напоменути, да је седница тако непарламентарно текла, да би заиста и последњој општинској на срамоту служило. Упадање у реч нашим говорницима беше непрекидно, у чему се особито ађански плебанаш Опци одликовао, који као земаљски посланик пре неколико година није нашао за вредно (?) за пуне 3 године на сабору ни уста отворити, а сада својим понашањем, дигод је присутан, тероризира до крајности поједине говорнике. Седница је трајала до 2¹/₂ п. п. и решено је: да се из заједничког диштрикта добра 150.000 ф. подели према имању појединих општина, којом би свотом поједине политичне општине руковале, односно приход на р. кат. цркве и поповске долове обратиле. Против тога закључка а и против гласања молска два мађ. изасланика, који су против дати им инструкторија гласали, уложи г. Каракашевић протест, ког су ово незнам зацело а сумњам — сентомашки изасланици подпомагли. Бечејски Срби су у свачем против Срба а и против свеснијих Мађара гласали, придржавајући се увек слепо свог Бенце и инструкторија. Овоме последњем неможе нико противан бити, јер су тако морали радити, али нам је противно, како су се могли и смели поред таквих инструкторија представништва као Срби примити; али да пензија, па званије! А друго ваљда нису Мађари Србе изабрали. Напоменути ми ваља још наше Србе, који су се јевропизмом и образовањем говорима одликовали, међу којима на првом месту стоји г. Каракашевић из Мола. Њиме се може и општина а и сви Срби престало диштрикта поносити, а ми овде јавно му велико живео! Осим њега одликовали су се г. Андрија Николић и В. Брановачки из Сента, Васо Стојковић бележник из Турчије, који је на српском језику необоривим доказима бранио интерес, а одбијао и на његову општину неправедно натурен терет, даље Сава Карански из Сентомаша и Јеремић бележник из Мартоноша. У скупштини имасмо и лепу илустрију наших светих отаца; католички попови хтедоше, да се закључком изрече, да и они са политичном општином утичу у манипулацију дотичног фонда, но на срећу то им није испало за руком. Кад се тако што нашим калуђерима догоди, они ударе таки „во свеја тјашкаја“, па дај против нарушатеља вере и цркве комесаре у помоћ, ал ваљда није далеко време, кад ће и њиховом царовању крај бити.

— У Мајишу у Барањиб. априла. Шта сад у нашој Угарској Мађари раде, то је већ испод сваке критике.

Док по Бачкој и Банату кр. комесар својевољно на том ради, да Србе помађари, без да икоме о том свом незаконитом раду рачуна даје, дотде код нас Кубињ Елек, неметболски римокатолички прота, фактично већ католички и помађарује нашу Срчад.

Пре недељу, а две дана роди овдашња нека сијота српска девојка дете. Неки богати овдашњи р. к. кавалер поред свег тог, што има законити жену — али нема шљом дече — изјасни се да је то дете његово, и оде код овдашњег римокатоличког духовника, и захтева да овај исто дете по обредима њихове цркве крсти. Исти духовник нехтеде то учинити, говорећи том „назови оцу“, да дете припада православној цркви, јер му је и мати православне вере. Но тај богаташ, незадовољан изјавом овдашњег р. к. попа, нађе кумове, узе дете на кола, па оде у Немет-Бољу Кубињ Елеку проти, и пошто му исприведа, како је одбијен од овдашњег р. к. попа, замоли га да он буде тако добар, те да крсти и то дете. Кубињ Елек — ваљда као члан друштва за помађаривање — без да се даде дуто молити, учини „љубав“ човеку, који је у вукад — по свој прилици, што нема наследника за велико имање, — крсти то дете без никакве дозволе овдашњег српског свештеника. По крштењу на два дана пошље овдашњем српском свештенику извод протокола „рођених“, у ком јавља да је то дете за цело од њега крштено, и да му је на крштењу дато име „Ференц“. Можете са представити како је било нашем свештенику, кад је видио шта раде, и како граде из нас Мађари Мађаре. Наш ваљани свештеник седе и написа „горопадно“ писмо Кубињ Елеку и назва га у свом писму „законопретстунником“ — које, као што чујемо није баш проти мирисало — пошто му је цитирао неки параграф из „црквених права“ и пошто му је доказао, да се је о тај параграф огрешно. Даље се обећа у том писму Кубињи, да ће га тужити,

Што је обећао, то је учинио. Онда по примку извода протокола тужи р. к. проту нашој конвисторији, умољавајући је, да настојава да исти р. к. прота због преступа „црквених права“ код дотичних црквених и грађанских власти осуђен и кажњен буде.

Али док све ово трајаше, нашег малог „Франца“ позове Бог на исту страну. Сад се подиже читаво комедија у питању: ко ће то дете сахранити. Кум детињи понуди овдашњег р. к. свештеника да то учини, но овај не хтеде. Кум седне на кола, па оде к неметболском р. к. проти, који је дете кр-

тис и зашта га: „ко ће то дете сахранити?“ Овај — незнам како би га требало назвати — са свим ладнокрвно рече: „Сахранити га овај поп, чијој цркви припада, а то је ваш мајинки рацки „попа“. Имали још дигод у свету таковог безобразлука? Док је Ференц живео, дотде се отишае са њим тај „учени“ прото, а сад кад је умро, сад на мари, шта више још и жели да „рацкој“ цркви, припадне. O tempora. O mores!

Кум се врати од њега и дође код нашег свештеника и замоли га, да дете сахрани. Овај знајући да му је само право повређено, али да дете заиста припада нашој цркви, замоли учитеља да дете сахрани, јер сам га зато сахранити не оде, што нехте „Франца“ опојавати, а друго му име не могаше дати. Учитељ оде с једним дететом и сахрани га, те тако даље сад српче р. к. вере буде у српском православном гробљу сахрањен, и сад чека, да га овдашњи српски свештеник „опоји“, чим добије у погледу тога унутства од конвисторије.

Сад ћемо видети хоће ли наша конвисторија узети ту ствар на лаку руку, или ће гледати да казни тог „законопретстунника“, који иде на то, да нам милу народност гаси, и који забавља своје нечисте прсте у делокруг нашег свештеника и наше православне цркве, која је с њиховом равноправна. А ако конвисторија ту ствар на лаку руку узме, онда нека узме на себе и терет одговорности пред богом и људима.

Толико за сад о тој ствари, а шта се после развило буде, јавићу вам.

На благовести обављен је избор пароха у Дарди. У кандидацији су била два свештеника. Црето Милић сент-андрејски и Радосав Мађаревић Срб-Титошеви, а изабран је први са већином од 28 гласова против 3.

Из Босне. У броју 151. овог листа од пр. год. штампаписмо предлог о преуређењу школа, који је примио грађачка општина, да поднесе валији Асим папи, нека он, или сам своје рјешење на њега донесе, или нека га пошље већем од себе. Кад смо ми предлог послали, да се штампа, грађачка општина још није била одлучила да се валији поднесе. Овоме је стајало на пут мало подписа, а највише смо очекивали на потпис досада познатог Јове Бабића, који се дуго затезао дати чист одговор, у колико се он слаже са овим. Па и најпослије одговори нам, да он неће да се потпише и поврати нам предлог, који је био код њега и његових синова на промотрењу. Није доста то, што се Јово не хтеде потписати, него се нехтеје потписати и приличан број грађана, који беху са њим фамилијарно, или трговачки склопчани и изузев једног. Није доста ни то, што за предлог језу половина грађана с једне, а половина против овога с друге стране, него Јово пусти у уши неким бесима, да неколико грађана, а са њима и учитељ стајају се са неким бунтовницима, који су прешли из Србије; само да би сасвим том лажи какаогд убио странку, која се заузела да помогне николама и другоме бар, у колико то земаљске владе дозвољавају. Но од свега тога бабићеву сплеткарењу не би ништа, Људи, који желе да предлог буде пред валиом, они му га и послаше, прикупивши и неколико страних потписа, а у наточ бабићеву сплеткарењу и онадању, упркос његовој господарству, које се поцело простирају осим нас и на Турке, говорасмо беседе у цркви и на свим могућим скуповима, узидосмо објачај, да му се засебно даје нафора у цркви и тедосмо да свака сталоска разлика престане између њега и нас. — Не прође много наше кратке борбе са њим, а он се разболи и умре и ми мишљасмо, скиде нам се с врата једна хармија, али да видите шта оста у његовим огранцима. Његови синови посташе гори од њега. Старији му син, чувши да је неколико грађана послало једну молбу валији у смислу трговачких посала, нарочно оних, који сметају, те се не може развити трговина код мањих због конкуренције у снижавању цјене испанима од стране већих трговаца, међу којима су на првом мјесту бабићев синови, који су са својим оцем, док бејаше жив, у овој маленој варошници пет шест лица коначно упропастили, а осим осталих, који су у врло тјесан положају довели; — чувши даље за ту молбу! отиде као бајати на име својих трговачких послова у Сарајево и као што чујемо из поузданих уста радио је на том, једваби какаогд омаловажно оба двоје ствари, које су отишле из ове општине. То нам потврђује и њихово казивање, како су поменути обоје ствари са незадовољством примљене од валије, и као да је валија казао, да се држава стара и о школама као и о другој „благодети“ за рају. Међутим да је поменуто да ће влада школе узети у своје руке и сама учитеље набављати, који буду мајтевије (школовани), а неће допустити да „којеко“ са стране долази и „квари општине“; при том неће трпнати ни оне странце, који су се већ затекли.

Ма да је истинито бабићев казивање, опет ћемо ми дочекати одговор од валије на ове ствари, и онда ћемо довијети наше мишљење, прво о поднесеном предлогу за школе, у колико мислимо да је он практичан, на онда и о предлогу за трговину за наше крајеве. Што се тиче тога какве ће „мајтевије“ бити наши учитељи, то нити ће погодити санови, ни невр, ако је истина да је оно горе изрече. Учитељи ће бити они, који народу буду од користи, па макар ови били или из Српских школа

у Србији, или из оних у Аустроугарској. Буде ли какав добар „мејтељ“ и у Турској, вјероватно не ћемо бжежати ни од чега, али засада мучно.

Не заборављамо још нешто казати о Бабићу, од косно о Бабићевим синовима. Кад оно пр. год. у септембру бјеше штампао име „осврњављене“ у часисти, од овдашњег Кајмакама, који га је ставио у затвор, због тога што га је Бабић — у званичној дужности вјећајућим рјечима нападао. Ми мишљамо да је одиста Бабић у праву био, но кад чуемо и виђесмо, какав је атентат Бабић сам својом кривилом међу својим кметима против себе управио, онда не могосмо, а да не одобримо Кајмакаму, премда Турчину (који је сеоску ствар доста праведно заступао од злоупотребе Бабићеве, и који је учинио те до данас сећања могу постати прави сопственици земаља, на којима су. Ми се нећемо упуштати у подробности ове ствари, јер је она нашем свету позната. Тoliko само да Бабићеве синови врло храдро стоје пред народом, још једино брани њихове породице у овој вароши, која је доста велика а и најбогатија, но нека се не уздају ни у њу, ни у своје благо. Благо ће се потрошити тражећи прастилица, па ће последице или они или дјеца исплатити грехове пред сиротињским вратима.

Ми им у исто доба јављамо да смо им поврх тога камен, о који ће се сваки час спотичати и ма да им Дионисије ублажи срце својим долазком, опет ће им на врхо загорчати, не остане ли само на миру част и имаће народно, као што се са њом титрају.

— Петриња 6. априла. Обећање да вам одужим. Јавио сам вам, да се јесенас овде црквена обшина „ад нос“ конституисала била, и о том административном одбору извјешће поднела. Одбор се до скоро није састајао, тако није ни у тој нашој ствари никаква одлука досад сашла.

Прото Кукић као наш председник видећи, да ће новоустројена црквена обшина његовој самовољи хака доћи и његовој себичности јав направити, удар и он путем дионисијевим у денунцијације на своје обшнине и баш на кољено г. команди, и да му се већма повјерује приди: да се оје ствара Милетић-Беговићева пропаганда. Денунцијашко писмо своје напустио је свакојаким клеветом и у њој околио се на Вишњевића, Маргетића, Петровића и Матјевића, да их обједи и упропасти, а после ће он лако наслађивати се обшнском муком. Г. команда поверова томе онаком умшљају, најпре разустити „ад нос“ састављену обшину и подједно заштите вођени записник у прелису, а за тим поведе политички испит. Питања потанко ја вам изложити не могу, јер онда, кад обшина у границама делокруга ради да је она господар у својој обшнини и свога црквеног имања, још се доказати не да, да се ту ствара нечија пропаганда. Испитом се обнажила нечиста савјест протопол дионисијева, а напротив неосвједочи се Бегова лаж и клевета ни једним словом. Ништа није лешне, него кад он проста чојека наговара, да се присегне, и да присега није ништа. Љено богме! Далеко сте дотерали г. прото!

На том се није све свршило. Пословица вели: кога бог обе да упропасти, најпре му памет одузме. Међер ту заштите наш магистрат, незнам којим поводом од црквеног турска рачуне црквене. Захтев овај сигурно потезе се очет на каквој клевети. — Турско Вишњевић изјави готовост предавању рачуна, али само црквеном одбору по решкрипту. На изјаву турску позове магистрат председника на сазове одбор ради извјешћа рачуна. Пошто је одбор сјао на мека два члана, о сазиву одбора није председник ни огласа дати могао. А да се из тог гласца извуче, узме сам рачуне на састављање и некако свршене преда магистрату, да и турско подимше, шта овај нехтејде и узрок узвезања подписа на записник даде, које магистрат поднесе г. команди. На то дође очет и друга изтрага, на којој присуствоваше члан конзисторије парох М. Лавић. Два дана вођен је испит и у главном о рачуна и ревдирања записника, по ком се конштатовало, да смо једва неколико одборски седница имали, јер председник нехтеде у законом реду сазивати их. Засело ће тај изтражни акт добио од одбора административног а и обшнине сиремају неке податке у разјашњење стања обшине. Надати се да ће се крај наћи, и повући посљедице §. 33. који је обзвене природе за председника као за члана црквене скупштине.

Но и то ћемо виђети. — Прошли дана држана је овде свештеничка исповјед; врло је мало свештеника било. Пртнини клерикалци отидоше у двор на поклоненије и код чега обједоваше. После подне виђо једног у бахутом угријаном стању. Прото се дочепо обшнског винограда, па да не почасти братију „во христје.“

Приликом том састадох се с попом Павлом Паићем а казиваше ми, да и он има са протом русваја. Поп Павлова породица потекла је у Петрињи. Треба стабло своје породице да докаже да је П. Паић најближи род, да добије штипендију за дјете. Писао проти за стабло и лично ишао прото некаде стабла на некаде, јер вели нисте наследник по тестаменту. Прота је бадава доказивао да он права пресуде у

тој штипендији нема. Право дјелења уступљено је митрополиту. Али прото има за леђи неког Глигу Паића, који по тестаменту ни по роду ни по штипендији права нема, јер је давно и давно одрођен. Глиго је клијент протин по казивању „за добар турско,“ ако му изради штипендију. Судећи по знацима призиван је у помоћ и члан управе Анђељај. Поп Павло мораде се тужити г. команди, јер у то доба небијаше још мандатар, и од г. команде дође одлука, да прото није дужан издати извода бесплатно већ за своје парохјане. Ради коментара напоменућу да је пре тога чиновник један Гарић тужио свештеника једног, да му не да извода крштеног, и дође одлука да се свештенику плаћа обустави, док извод неида. Дакле за чиновника је закон, а за попа Павла нема закона, Поп Павло после тазве одлуке притужи секонзисторији јер је међу тим мандатар дошао био. Налог је сашао први, па и по други пут под строгом одговорности прогином, а прото на све те налоге ни „увршек.“ Шта ће на трећу тужбу поп Паићеву доби, виђићемо.

На петринско обшнску ствар м поп Павлову ја засад закључка чинити нећу до свршетка, и отуд знаћемо каково ће дошавши мандатар и узав административни одбор и конзисторија становити узети: „правде или кривде,“ а дотле је ред стрпнати се. Но нека служи овај догођај за равнање. На божић кад ће прото проповједати почети, изишло је цело грађанство из цркве. О богојављењу некоји га ни са водиком примити нису хтјели. Дакле нека терају и даље и терајући лисацу, вестераће вука...

Сентомаш 6. Априла. Наша црквена реакција дошла је до тог безобразлука, да и у Сентомашу тражи регуте за свој рад.

У Сентомашу, који је крв и сво имаће до голе душе своје за одкуп свог црквено автономног живота дао, — а вама сада ваљда за ваше поштење руке главе то да изда. Чувајте се, да вас народ и без сапуна не обрије!

Стоосамдесет годишња историја српског народа у Аустро-Угарској, писана је крљу српски санова, коју је више пријатељство нове отачбине, него варварство освајајућег непријатеља у некадашњој домовини попило. У томе доста дуготмефердану наше овде крваве историје, ни једна година ваљда прошла неје, у којој се не покушаваше нови крстоносни пооди на српску народност, — то отвореним непријатељством, то под видом пријатељског загрљаја, а с намером једном: да српском народу ма којим начино хака дођу.

Српски је народ вагда томе нападају мушки одолевао, и ако га је то многи и не оцењени жртава стало. У најновије наше дане, видимо да у том истом погледу Мајтевић-паша са њаши бегови Авђалбандаћи азију подигао. Стање, у ком се сада српски народ у Аустро-Угарској налази, може се у цуном смислу назвати: „страшна недеља српског трпљења! Она ће довољно материје историјописцу дати, да изустрира једно место мађарске историје из уставног доба, — које се наравно неће смети уврстити у српску историју, нити у српској школи предавати; јер би се то звало цоричити мађарску питому високу културу, с којим мисле поштини не само цел „мађарско државне мисли“, него и цело балканско полуострво мађарској утеловити.

Одавде вам имам јавити жалостан глас, који је ожалостио цело наше место, и који ће још и многу страну браћу ожалостити, и то: да је Аврам Дувђерски кнез општине сентомашке 30. Марта у 31. години свог живота напрасно од грчева у и кичми — Starkampf — преминуо. Ово је тим већи удар по наш народ, што се покојник као интелегентан и богат Србин, међу прве народнаке и родољубе наше бројао. Био је поштен, одвећ добар и справедљив, с бог чега му је и по други пут то различно поверење од нашег народа допао, да је за кнеза општине ове изабрат. Као кнез заступао је општинеке и српске интересе одушевљено. Дегод је требало народној ствари припомоћи, он је увек био у првом реду, који је то подпомагао. Што су сентомашке народне миске данас међу првима — што се опремни ствари тиче — то се Авраму Дувђерском као кнезу у заслугу уписати може, јер се за школе јако заузимао. После себе оставио је мушко још неразумно сироче, са увезеном супругом. — Бог да му душу прости — лака му црна земља.

— У Араду. Пре неки дан била је седница месне цркве скупштине, у којој се претресао један занимљив предмет.

Поп Курјак, а сад и ритар (ово није српска реч, те потоме не долази од „рите“) — тужио је министарству оvd, општину због несавесна руковања једног завода (у главну од 20 хиљада ф.), — и моли министарство, да оно наименује одбор од лица, која Курјак предлаже, па да се томе одбору преда руковање. — Министарство незнајући у чему је ствар, пошље ту „ритарску“ претставу срп. Матици на мњење, Матица темшварској епарх. власти, и поменута власт арадској општини.

У поменутој седници дође та ствар на дневни ред, — и при читању претставе имадосмо прилике слушати безобразна нападања на народ српски, и подла потварања. Чисто гледасмо очима тог јуначног „ритара,“ како се безобразно рита на оног, који све до данас великодушно трпи његове нападеје. — У тој претставци изриче Курјак наду, да ће министарство умети сачувати народ српски и његове установе од нечистих руку данашњих руководеља. — Овде не треба коментара. Само још додајем, да је општина одговорила онако, као што сваки мучки нападач заслужује. Виђећемо, какав ће исход бити. Само нам је жао, што се и други свештеник — тамо, где се лична интереса, где се чепа тиче, удружио са човеком, који је и њему толико пута крхао врат, и кога је он негда лепо карактерисао рекав: homo homini lupus est. —

Ово дана био је овде арх. Теофан вратив се са свога пута из Беча. По његовом казивању био је у Бечу ради своје болести, где се морао оперирати.

ФРАНЦУСКА.

„Вандерер“ пише о изборима у Француској у главном овako:

„Силеткани верзаљске скупштинеке дворане отишли су кући да се одморе пошто су најпре засебнито и загрибли пошто су бацили земљу рукавину још и у дванаестом часу, коју су рукавину примили републиканци у име Француске. Она дубока огорченост, коју је изазвао избор једног банапартовца за председника у народној скупштини, она мучна сумња, коју раја Тјерова слабост за охолу већину, све ће то наћи свог одлучног одјека при попуњавајућим изборима, који ће се обавити крајем овог месеца за нова упурањена места у народној скупштини. Карактер тих избора, од којих донекле зависи решење толико велележно питања о разиласку, тај је карактер збиља општи, јер ће се избори обављати у исто време у најдалеко растављеним изборним окрузима и у великим варошима. Узрјујаност ће зато бити на све стране велика, замашајна, јер републиканци врло добро знају, да ће се при тим изборима одмастити за избор Бие-а.

Редко да су кад били избори толико јако израз народне воље и потребе, као ови предстојећи. Избеу ли девет срезова у главном републиканце, онда је суверена народна скупштина од сувереног народа одпуштена, онда тешко да ће моћи Тјер одолети заклетву републиканаца, да народну скупштину одма не распусти после очинићева француског земљишта. А у томе је баш спас земље, што ће се распустити из Бордова парламенат по нужди, који би продужавао свој живот у безкрајност и из страначких узорок одуговлачио писмо подмађивања Француске на најдалеко време. Тек пошто се то учини, престаће колебљиво несигурно стање провинцијума, који штега најосетљивије мислостручне материјалне и међународне интересе у Француској.

По свему реченоме није ништа познатије од оне грозничаве делатности, која се развија на све стране за предстојеће изборе. Четир највеће вароши у Француској имају да бирају на упурањена места у народној скупштини; Париз, Лијон, Марсељ, и Бордо. У тим срединама стоји републиканска странка тако строго дисциплиниратора, да противнички одпор мора као стабло присути у њихов удвојен и одлучај нападај. Саопштили смо републикански програм; исти прописује сваком кандидату те стране четар кардиналне тачке: Заузимање са распштање одма после очинићева француског земљишта, одбацивање изборне реформе, у колико иста крви права народног суверенитета, одбацивање друге коморе и напоследку одбацивање уставног нарцрта, који обе земља да наметне садашња народна скупштина неимајући уставотворну — власт или одобравање земље.

Париз, који је, уврешен последњим нападајима већине против републике, радикалнији, но икад што је био, и који је на глас конзервативних републиканаца: „Овде Ремиза!“ — „Овде Вароде!“ одговорно ставиће још неке особене закете на свог кандидата. Радикални бивши мер у Лијону имаће у парламенту да устане као борац за муниципалне слободе, које је влада ногама погазила, имаће да извојује Паризу на ново његов положај главне вароши, имаће да сломије гводени оквир опседног стања, да иште да се изда амнестија и напоследку да помогне, да се реши питање о пресељавању законодавног тела у корист престолнице.

У свима изборним котарима одоцета је већ организација републиканских одбора, докле међу тим противници нису још ни само програм утврдили. Као што се може предвидити њихов ће се програм у томе састојати, као и досад, да тврдогорно све одржају, што је за републику, збиља поспешно и благодетно. Истина петиција принца Наполеона била би као неки почетак позитивног програма, јер је у себи имала клику савеза измеђ Бонапартоваца и легитимиста, а је сад већ и та клика угушена и свеза Наполеониди и легитимиста очет је јако олабавила.

Ако се безкористног може назвати политичном врлином, то су републиканци у толико прилика посведочили за ове целе неплодне и растројене сесије, да умеју владати том врлином. Често су они напустили своје рођене жеље и своје рођене интересе, само да очувају отаџбину од силетака већине. Они ће избори најеклатантје изнети на видје, да се Француска неће показати њима за те жртве неблагодарна.

НОВИ САД 12. априла. Из Кијинде имамо два дописа од два окружна представника, који не спадају у тако звану „учену“ врсту, али имају живо осећање, и учешће у јавним стварима дистрикта. „Интелигенција“ обично чепа свршене чине, па ако јој се не допадне, онда ће можда коју рећи. У овоностраном Србству нема тако чистог српског округа, као што је кијиндски, у ком такође

дао Бог има доста интелигенција, старије и „млађе,“ али с друге стране нема можда српског краја, из кога би Србство путем журналистике тако мало што дознавало, као из киј. дистрикта, а нарочито из Кијинде. Ту пријатељске молбе, опомене, апели на родољубље не помажу. Но да се вратимо до писам, које ћемо тога ради у изводу саопштити.

У оба дописа пише се: како се купе подписи, у којима се влада умољава, да за вел. капетана, наименује г. Аркадију Обернежевића, државног одветника у Новом Саду, како се зато особито заузима Васа Лујановић, кијиндски срезни капетан, који је на ту цел послао свога брата Уроша Лујановића, да по дистрикту купи подписе; како се напоследку многи одирају подписати се, јер непознају реченога г. Обернежевића. У једном од тих дописа означује се тријумвират, који у Кијинди има све конце, у рукама, и који сује, и кује, и ти су: В. Лујановић, П. Поповић, и стари Видак. Ту се описује предживот Васа Лујановића као солге у Хаџевду, избор његове тековине у Кијинди, и узрок његовом одпугу из оне службе; даље предживот Паје Поповића у Бечкерек, и повод његовом одпугу из службе, као г. министра старог Видака, којима је свога зета, и свога млађег сина протурно. Ми сад преко свега овог прелазимо, јер је у невреме, и закасњено, а напоследку више би одмогло ствари, него што би помогло. За Уроша Лујановића познато је, да је због многи изгреда одпуштен из сремске жупанијске службе, а сад је у Кијинди намештен за писара са 500 ф.; употребљује се на кортеновања. Тазе људе, вели се у допису, намештају, а г. Дмитра Бранковића ни крива ни дужна сметуше са званија срезног капетанства, но кијиндски окружни суд пронашао је, да је тужба Т. Фаније била денунцијација, и да је г. Бранковић невин, услед чега ће га на своје место повратити морати.

Тријумвират је вели се, већ оправно молбу, у којој г. Обернежевић жели за вел. капетана, а подписи се купе за доказ његове популарности у дистрикту, ако и јесте јавна тајна, да у дистрикту није познат. Дописник напомену, како је горњи тријумвират и пок. Видића у своје вигове тако ипслести дао, да је по вињој ноги играти морао, и како и сад траже човека од те врсте; завршује, да би влада одвећ мудро радила, кад се не би освртала на подписе, који се купе онако, као они у Восни, него да за вел. капетана у дистрикту постави између људи, који ужива поверење у дистрикту, и који је оданде, или поседа у њему има. — Добисмо међутим и допис.

Из Пеште добисмо од неког Хорина телеграм од 9. априла, у ком се ово јавља: „пријави за упис на сједињењу мађ. србску штедијоницу Сомборску сјајан резултат. Код будимске пучке банке предузима се редуција, пошто су се уписи свршили, за 23. 24. 26. о. м. почиње јавни упис.“

Ми смо већ казали, и остајемо при том: да је ово предузеће финансијска спекулација, под видом „честности,“ под „мађарско-србском“ фирмом. То се види и из тога, што су оснивачи акције са предуписом од 30 еор. бацали на пазар за цену од 55. еор. Оснивачима је за тим стало, да и своје акције за ту цену растуре, па после како буде. У Сомбору постоји и банка, и штедијоница; у Новом Саду и банка, и две штедијонице, у Ваји, Суботици и по други мести у Вечеју, Србобрану, Сенти, Кули, Паланци, имају своје штедионице и новчане заводе — на што сједињена штедионица у Сомбору?

Добили смо и позив оснивачког одбора, коме је г. Коидороши председник, Мађар подпредседник, и од осморице чланова 4. Србина; Мандић, др. Стојковић, Геца Дувђерски, и Јов. Стојковић. Неки од одборника дођоше унутра као Пилат у „верују.“ Предпостављало се њино учешће услед простог позива. Ми ћемо позив као и други прилог саопштити, али чинимо наше сународнике опазнима и опрезнима на то предузеће, и држимо, да је телеграфска објава из Пеште само мамац за уписе у Бачкој.

У Новом Саду служио је г. прота Захарић на ускрс на јутрењу, и летургији. На јутрењу при ускршњем облазу око цркве носили су трговци балдахин, тако звано небо, под којим је г. прота ишао.

Имамо жалосну дужност, обележити два случаја смрти међу Србима, која су обштег учешћа вредна. Једно је смрт младог трговца у Руми, Јосима Богдановића, врсног родољуба, честитог брата браће, и пријатеља, који је у цвету младости своје напрасно преминуо.

Дошав на вел. суботукући са свога добра разболео се напрасно, и за пет сати умре на ускрс по подне, а други дан ускрса сарањен је. Скоро се оженио био. Лака му буди земља, и дугиномен међу браћом и пријатељима! Други је случај смрт Стефана Душана, сина нашег врсног Србина Саве Давидовића, г. чр. подпуковника у Осеку, који је био академик у „Винер-Најштадту,“ и који у пунољку младости своје, у 18. година свога века преминуо у Лугошу, у постојбини своје матере, у наручијама родитеља. Поскојник је био даровит, како по томе тако и по својој вредноби и свести давао је наду, да би по Србство користан био. Ово

је у кратко време други одрасли син, који је на-
шег Саву у жалост бацо. Учетће пријатеља нека
му буде утеха и мелем, а младоме Стевану Ду-
шану буди лака земља! —

— Данас је била важредна главна скупштина
у Н. Саду, и редовна седница епарх. администра-
тивног одбора.

О обојем јавићемо у идучем листу.
У Немачкој умро је славни хемик проф. Јуст
Либиг, рођ. 1803. год.

У Бечу се венчала на наш усрде царева кћи
Гизела са баварским херцогом Леополдом. Тим по-
водом добио је Шмерлинг велики орден св. Сте-
фана, за „васлуге цару и држави“ учињене; тако
исто и министар Деитрис, што се са Мађарима
свађао за економну банку, и министар Стремајер;
од либерални уставоверни министра, и од мађ.
министра није нико добио орден, ни од Срба не.
Давде има неке једнакости између нас, но и раз-
лике, јер док се Мађари љуте зато, ми се смејемо
ђорђе Урхави, мађ. публициста, бивши посла-
ник, и почасни члан „Матице Србске“ умро је у
48. год. живота свога.

Први дан усрде били су на ручку код адми-
нистратора Грујића: Мајтевић, Кушевић, хрв. ми-
насетник Мирко Боговић, и Ђока Стојаковић, овај
по свој прилици случајно. —

Уз данашњи број долази као прилог „Позив на
уписивање на 2000 ком. деовица (акција) саједи-
њене угарско-српске штедионице.“ —

Н О В И Ј Е.

Тек што је Ширван — Мехмед-Паша на место
Бесапа постао вел. везир у Цариграду, већ има „П.
Лојд“ телеграм из Цариграда до 10. априла, по
ком ће опет Мидад-Паша постати вел. везир, и Ма-
хиду-Паша противу кога се истрага покреће, из-
гнан бити. —

Пољак др. Земјалковски, Њемцофил, и велики
супостат руски, постао је у Бечу министром без
струке, и јуче је требао положити заклетву. —
„П. Лојд“ пише по „Бреславским новинама,
да Базири прати цара Вилхелма у Петроград, и
да јим је задатак, са Русијом изближе споразумети
се за случај извесни европски догађаја; том при-
ликом да се Вилхелм са успехом страсти, да се у не-
ким горубим тачкама постигне споразумљење из-
међу Русије и Аустрије.

Франкфурт 10 (22) априла. — При јучерашњем
кравалу беху шеснајст пивара порушени. У шпи-
тале однесоме 12 мртвих и 37 рањених. Број од-
уапшеника своди се већ на 120.

Краљевица 18. апр. „Обзору“ брзојављају: Јуче-
рашња муниципална скупштина у Баку закључи по-
водом венчања Њ. висости надвојводкиње Гизеле ус-
тројити из разгертине муниципалне закладе 16000 ф.
као Гизелин фонд, једну половину као помоћ народним
учиоцима у котару, другу као стипендијалну закладу
за свеучилиштне младиће овога предела. Затим
усвоји једногласним бурним одушевљењем пред-
ставку од насељењу хрватски области из Реке у
Бакар и Краљевицу, уз закључак, да се сви гра-
дови и жупаније целе земље позову, нека би ре-
чену представку код зем. владе подупрли, умолив
цивилнога капетана Дугковића, да земаљској влади
особно поднесе представку.

Број од „Среде“ није због
ускршња празника изишао.

ИЗ П Р А В А К.

У првоме чланку: „Да усрде народ и т. д.“ у реду 32
озгоре место Турска треба да је: и да је Пруска на то итд.
У Подлиску у четвртном ступцу у реду 1. озгоре место
с мрт пеге дила треба да је: смрт је побеђена.
У чланку „Народна просвета“ у реду 4 озгоре: место е к-
тично треба да је е актично.

Т Р Г О В И Н А И О В Р Т Н О С Т.

Сисак 20. априла. (Шипуш и друг.) Шеница не мајући
никаква назара, све једнако на миру лежи. Цене се уменују.
Потиска 81—86 фун. по 6 ф. 90—7 ф. 82—83 фун. по 7 ф. 20
Кукуруз се добро тражи, али је однос само умерен бу-
дући купци обавром на триестанску пљачу за банацку робу
преко 3 ф. 35—40 и плаћати се устручавају. Продано је до
3000 вагона сремске робе по 3 ф. 40 и до 2000 вагона бачке
по 3 ф. 35 на 86 фун. Стара роба је сасвим занемарена.
Лечам се мање тражи, и цене се именују за пиварску
робу 2 ф. 60—70 а за лагану 2 ф. 26 на 70 фун.
Јоб је нешто попустила. Ради већих привоза из Босне
с једне а слабијег односа с друге стране хладнији су купци
те су тиме и цене удрмане. Држи се банацка по 3 ф. 05—10
и босанска у транзит по 2 ф. 60 бечки цент.
Воде су за пловитбу извршне.
Време променљиво.

Р Е Д П Л О В И Д Б Е.

П А Р О В Р О Д С К И

Брзопловци (Eil-Fahrten) лодве од 3. Априла п. н. доди-
гујући Земун, Бајаш, Гомбони и Мохач
овим редом:

Од Н. Сада у Бурђево—Русчук и (преко Варне) у
Цариград

сваког четвртка у 9 сахата у вече:

Од Н. Сада у Галац, Одесу и (преко Русчука—
Варне) у Цариград

сваке недеље у 9 сахата у вече:

Од Н. Сада у Пешту
сваког понедељника и среде у 7 сахата ујутру. —

К Њ И Ж Е В Н А В Е С Т.

БЕСЕДА ЕМИЛИЈА КАСТЕЛАРА.

О СЛОБОДИ САВЕСТИ.

ГОВОРЕНА У СЕДНИЦИ ШПАНСКИХ КОРТЕСА, 23.
АПРИЛА, 1869 ГОДИНЕ.

Ону беседу, која је изашла у подлиску „Заставе“, преш-
тампана сам и издајем је сад као књижицу, да би је тако у
целости предао публици, те да би се сачувала и за потоњи
читалачки свет.

Мислим да ми није нужде, препоручивати беседу Еми-
лија Кастелара, тога узора у говорничкој вештини, тога
узора у знању и карактеру људским. Ако је и када мајка
родила сина, који има срца и одушевљења за отаџбину и
народ свој, ако је и када било човека, којег цео изражени
свет признаје за једног од највећих људи свију времена: то
је таки човек Емилије Кастелар. С тога није нужде да му ја
беседу препоручујем, он сам за себе најбоље говори и заслу-
жује, да му беседа свака српска кућа набави. То је у толико
лакше, што је беседама му цена малена. Тако ова стаје 20
новч. а. в. Уз њу сам додао опширне примедбе и тумачење,
које износи својих 13 страна, а цела беседа износи 53 стране!
Добити се може: код потписаната у Н. Саду. Книжа-
рама и продајцима дајем обични проценат.

Светозар Савковић.

О Г Л А С И.

Бр. 741. — 1873.

С Т Е Ч А Ј.

На место обштинског лекара у Мокрину, с којим је скло-
пана годишња плата од 500 ф. а. др. отвара се стечај.
Који би ово место задобити желели, нека изводе своје
лажако устројене молбенице до укључиво 28. маја по новим
подписаном поднети.

У Мокрину 18 априла 1873.

М. Петровић,
срески капетан.

1—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се отвара стечај на угарско-српско место општинског
лекара у Ђурђево.

С овим је местом склопана плата од 400 фор. а. в. у
готовности и 100 ф. а. в. станарине. Осим тога имаће лекар
за сваку посету коју болеснику дању учини, 20 новч. а за
сваку ноћну посету 60 новчића.

Потражитељи имају своје с нужним сведочењима снабде-
вене молбенице жабалском срезком начелништву до 10. Маја
т. г. по римском поднети.

Од кр. угар. среске управе. У Жабљу 10. Априла 1873.

Срески начелник,
Николић, капетан.

3—3

П Р О Д А Ј А К У Њ Е

Бр. 241. код старог кинтара каменчики сокак у Н. Саду
продаје се из слободне руке. Мрта Абдић у Панчеву. 2—3

З У Б И И Ж В А К А Л И Ц Е.

(GEBISSE)

Најбољи у целој аустро-угарској монархији од мене
понађени ц. к. овл. зуби и жвакалице могу се од сада
у којој радионици у Бечу: Stadt, Adlergasse Nr. 1.
добити и то сваки дан од 8 — 6 сати у вече тако
исто недељом и празницима.

Д. Херцл,
притјажалоц ц. кр. овлашћена.

2—4

З А С В А К О Г К О Р И С Н О.

Баш зато, што сад време почи-
ње, кад пољски мишеви, кр-
тине, рачи пољима, велику ште-
ту наноси и, папови, мишеви
и швабе по кући се множити
могу, немо кадри довољно и, кр. прив. отрова за
мишег тај под именом

„МИШМОРА“

препоручити, почем се иста у истајини по хиљадо-
струцином искушеном одлучном дејству спомоза еко-
номе, господаре, дворјане и воденичаре као
права благодет снагвати може.
Цена је једне дозе 1 ф. 80 и. а. в. за угедити
публици шилаће ду се понеке дозе по „Post-nach-
nahme“ на све стране. —

„Мишмор“ се може и у Новом Саду, али само код
Б. Стефановића, и у Земуну само код Јовановића синца
добити. 4—6

П. Т.

С овим стављам поштованој публици и мо-
јим муштеријама до знања, да сам не жалећи
труда моју

Ф А Б Р И К У С И Р Ћ Е Т А Е С Е Н Ц И Ј Е

(од које кад се узме 1 аков са 3 акова воде, добија се
4 акова најбољег сирћета)

распространити тако, да сам сада у стању
сваки налог, који ми се повери, брзо, тачно и
на подпуно задовољство мојих муштерија из-
вести.

Уједно јављам да сам снабђен са

Д О В Р И М Р У М О М Р О С Т О П Ч И Н О М,

КИМЕЛ ЛИКЕРОМ

и сваке врсте сладком ракијом, а особито са
Д О В Р О М С Р Е М С К О М Ш Љ И В О В И Ц О М.

Модећи да би ме макар са најмањим на-
логом обрадовали, у ком случају уверавам вас
у напред, да ће вам роба а и цена повода
дати чешће ваш штовани налог обновити.

С А В А Л А К И Њ
у Новом Саду.

Станује у сопственој кући на главној пијаци
под бројем 43 Бим. 4—

О Б Ј А В А

Долеподписани јављам поштованом грађанству и
околини, да ће бити отварање Салона летњег с ба-
штом код зеленог венца. Уједно јављам поштова-
ном грађанству да сам се добро снабдео са гор-
њим пшом, а тако исто и са добром кујном: ује-
дно јављам п. т. да ће милитарска банда учество-
вати, отварање биће сад у недељу 15. (27) А-
прила у 4 сата по подне, с тога умољавам за мно-
гобројну посету.

У Новом Саду 12 априла.

Коста Писаревић,
угоститељ.

1—1

С Т Е Ч А Ј.

Митровачка штедионица потребује
своју радњу једног вештог, — српском
немачком говору и писму вичног подни-
говцоју са годишњом платом од 600 фор.
аустр. вред. уз наскоро повишење —
посведоченој способности.

Компетенти који су у новчаним ваво-
дима службовали, или који су меркантилни
образовани, имају првенство.

Пријаве са прикљученим исправама пра-
мају се до 15. маја ове год.

Митровачка штедионица.

„БАЧКО-ПОТИСКА ШТЕДИОНИЦА У СТ. БЕЧЕЈУ.“

О Б Ј А В А.

„Бачко-потиска штедионица у Ст. Бечеју“ са основном платом од
50.000 фор. а. вред. (од којих уплаћено је 50%) одпочела је радњу и
овлашћена је на следећи делокруг:

I. Према новчане улоге од 1 фор. почето на 6% камате. Повратак
бива по одказу у смислу штатута; но приметити је да се од тих
условија одступа ако готовина завода скорију поврату допушта. Код
на дуже време уложених знатнијих капитала, дају се п. улагачима
повољнија условија.

II. Одбиткује менице са три добра подписа снабђевене.

III. Да је предујмове на угарске и аустријске државне обезбенице,
на папире приватних подuzeћа, који су од државе гарантовани и на
пештанској или бечкој безри обележени; на златан и сребрн новач,
на руде, робу и производе.

VI. Даје зајмове на непокретности под угодним условијама.

Ближа упутствија могу се у сместишту завода чути.

У Ст. Бечеју месеца априла 1873.

1—1

Љ. Бастић с. р.
управитељ.

О Б Ј А В А.

По смислу чл. 16. друштвени правила УПРАВА ПРВЕ СРПСКЕ БАНКЕ опомни
имаоце ниже означених признаница на акције прве српске банке, који нису тре-
у плату на те признанице положили, да такову најдаље за 20 дана, од дана када се
ова објава обзнани, уплате; у противном случају по чл. 16. правила прогласиће се
за неважеће, и доње учињена уплата пропаће јим.

Уплата се имаде непосредно код наше благајне положити.

Бројеви: 91, 229—35, 237—40, 243, 250, 331—50, 732, 776, 785, 1681, 1698—700,
1801—70, 1891—900, 2001—2, 2005—9, 2025—40, 2201—75, 2327—36, 2352—3,
2414—63, 2500, 2516—22, 2528—31, 2564—71, 2717—18, 2721—25, 2760—9, 2794—800,
2934—5, 2981—3, 3051—6, 3082—3, 3088—9, 3101—10, 3143, 3149, 3201—50, 3351—2,
3355—7, 3388—92, 3501—6, 3701—10, 3793—7, 3886—8, 3890, 3953—70, 3993—4000,
4076—83, 4139—63, 4169—93, 4197, 4241—65, 4344—63, 4375, 4385—93, 4451—65,
4491—2, 4745—54, 4777—95, 4797—9, 4912—13, 4997—8, 5015—19, 5101, 5246, 5253,
5448—63, 5468—76, 5482—3, 5501—2, 5505—10, 5537—59, 5593—4, 5843—6, 5882—3,
5886—90, 6131—5, 6183—4, 6238—40, 6261—3, 6272—90, 6322—3, 6340—48, 6350—1,
6366—76, 6381, 6391—400, 6551, 6559, 6611—15, 6656, 6701—5, 6849, 6895, 7198—9,
7601—5, 7647—52, 7694—8, 7721—6, 7790—1, 7794—5, 7828—33, 7855—6, 7906—11,
7938—40, 7956—95, 8000, 8457, 8461—2, 8464—5, 8468, 8471—8, 8850—78, 8901—7,
9226—55, 9272—9, 9282—3, 9351—80, 9456—60, 9499—500, 9525—32, 9540—1,
9673—5, 9705, 9746—50, 9936—7, 9941—5, 9971—86.

У Београду 11. (23.) марта 1873.

Управа прве српске банке.

Члан 16. штатута гласи:

Бројеви привремени признаница, по којима није учињена исплата, обзнаниће се начином, који
је у члану 5 изложен. За двадесет дана после те обзнане т. ј. после дана, кад се трећи пут огласи
у новинама, што су зато одређене, друштво добија право, да привремене признанице, по којима не-
плата није учињена, прогласи за неважеће, и да на њихово место изда и прода нове признанице по
истим бројевима.

Кад се која привремена признаница прогласи за неважећу, онда тим престају сва права и
обезбности држаоца, а вишак који буде од продане нове привремене признанице, припада друштву.
Количина и бројеви привремених признаница, што се прогласе за неважеће, такове ће се по
начину члана 5, обзнанити.

3—3

О Б Ј А В А.

На оноу закључка главне скупштине од 25. марта 1873. сазива се
овим поново главна скупштина у деоничара земунског друштва за рафинирање
петролеја и то за 10. (22.) априла 1873. после подне у 3 сата у дворани срп-
ског грађанског читалишта.

П Р Е Д М Е Т И В Е Ћ А Њ А С У:

- 1.) Саветовање о предлогу одређеног одбора у ствари продужења овог
подuzeћа, евентуално.
- 2.) Донашање закључка о ликвидацији истог подuzeћа,
У Земуну 7. априла (26. марта) 1873.

Управљајући одбор.

П р и м е д б а:

Депонирати удели су у праву да при овој главној скупштини учествују.
Чланови, који своје уделе нису депонирани, а хтели би при скупштини учествовати,
имају своје акције пред саму скупштину депонирати.
При донашању закључка о ликвидацији морају две трећине од укупних удеоничара
да су присутни.
Само они удели, који су подпуно уплаћени могу с правом на овој главној скуп-
штини учествовати.

2—2

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину 12 фор.
на пола године 6 „
на четврт године 3 „
на један месец дана 1 „
за Србију:
(у сребру)
за годину 120 гроша, на пола године 60 гроша,
а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

О Г Л А С И
рачунају се по количини врта или места
које заузимају из ованих ситних петит слова
и за сваку врту плаћа се увек по 6 новчића
а за жит сваки пут башеа по 30 новч.

Д О П И С И
плаћу се уредништву, а претплата и огласи
администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући
код бројем 11 и 12 у Дунавској улици

Гукописи не враћају се напрат.

РИСТИЋЕВ ПУТ У БЕЧ.

Јавилисмо, да је србски министар-председник Ристић одпутовао у Беч. Цел његовог путовања није позната, тим је шире поље свакојаком нагађању. Бечке новине

Међу тим, ако у Бечу, или Будим-Пешти мисле, да тај пут значи дезавуисање, кајање пута у Ливадају, и тражење уточишта противу какве руске политике: то су тако мислећи на кривоме путу. Ристића не

ство Србије, њене улоге, и будућности србског народа на истоку. Што се материјални, жељезнички интереса тиче, ту је истоветност интереса са Угарском довољна, да Србија без удвајања, још више пак без жртвовања улоге

Док тако стоји: док се тако укрштавају животни политично-народни интереси мађарског и србског народа, догде од измирењу духова, о правом, у спољашњој политици једним путем идућем међународном пријатељству Аустро-Угарске и Србије говора бити неможе. Донде је све крпеж — од данас до сутра. Ту би не само Ристићи, него и Михајили, и сами Душани мали били, да „обрт духова“ у србском народу произведе. Ту мађарски народ има пред собом: дух целог народа србског, који се у младом, и увек понављајућем поколењу србском огледа, и кога је струја јача од сваког уз њу пливајућег државника.

Заман је дакле министар Трефор у Пешчу очом и на то намигао: да и у Србији пријатељскији дух овлађује. Обсеана, и самообмана — ништа више. Крпеж од данас на сутра.

У руци је Мађара, мађарски државника, да са три речи, као оно Нептун мађијским трножцем, стипа узбуркане таласе међусобног неповерења. Нека затрубе: Исток источним народима! па је крај свему неспоразумлењу, неповерењу, непријатељству. Нека се окуану Порту подржавати, Угарску за наследницу југославенски земаља сматрати и по томе како спољашњу, тако и унутрашњу политику своју управљати: па мирна и србска Босна и угарска Бачка! Без и пре тога: jamais — никад ни до века.

Немамо ми у Угарској таки претензија, које се не би сложиле са обстанком Угарске и мађ. народа, шта више ми би за ту љубав, да се олакша положај, ослобођење, и уједињење србског и бугарског народа на истоку, кадри и готови били, оностране претензијенаше на смернију меру свести; али док год дела показују да мађарским државницима србска држава на истоку не иде у рачун и да на свом дому сваку симпатију за то прогањају и угушују, догде ми ни за највећу партикуларну цену нећемо бити издајници целине Србства на истоку, нити ћемо моћи грлити непријатеље браће наше. Да тако пак и у Србији буде, за то ће се постарати дух народа у Србији. Ту не треба ни завера, ни тајна канала.

Против тога не помажу комесари. Зато нека нама уставна браћа Мађари, али делотворно пристају на девизу: „Исток источним народима“ — па је свему крај, и онда нека би било просто, ако пут Јована Ристића покаже се као предтеча слоге између Срба и Мађара, Србије и Угарске!

НАПАДАЈИ НА НОВОСАДСКУ СРПСКУ ГИМНАЗИЈУ.

IV.

Говорећи о незаконитостима, које је барон Мајтевија противу професора гимназије новосадске учинио, доказали смо, да је он и један и други пут без узрока ни криве ни дужне људе из званија њихових кретао.

На узроке, које владин комесаријат и листови, што прво из околине му извешта своја, иначе противу гимназије новосадске и њезиних професора наводе, само ћемо се с тога овде обазрети, да се наша публика увери, како ни ти узроци онако исто не постоје, као ни они, о којима је горе реч била.

Тако се наводи противу професора гимназије новосадске, да се они сувише политиком баве, да су коловође и учесници при свакој противу-државној агитацији, изборима и т. д. Прво и прво не стоји то тврђење, да међу Србина у Угарској игде има противу-државних тежња. Срби у Угарској крећу се, као иначе, тако и на политичном пољу, у границама закона, они теже да своје жеље законитим путем постигну. Што се напосе професора гимназије новосадске тиче, то сваки, који познаје већину професора те гимназије, знаде, да је и горње тврђење намерна, гола нимшљотина. Већина професора гимназије новосадске баш је тога уверења, да је професору од свију дужности прва школска дужност, и да се другим, јавним стварима само толико бавити може, у колико од свога школског посла доспева. Тако се већина професора новосадских од сад и понашада, и пре би се могло рећи, да се баш мало политиком бавила, због чега је од неких чланова народне странке често и прекоре трпати морала.

Но узмимо да се већина професора бавила онолико политиком, колико је код једног два ли члана

ПОЗИВ

на уписе на 2000 ком. деоница (акција)

САЈЕДИЊЕНЕ

УГАРСКО-СРБСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Концесионована са одлуком високог краљ. угарског министарства за трговину и привреду даном у Будапешти 12. (24.) марта 1873. бр. 4011.

ГЛАВНИЦА ДЕОНИЦА.

Главница деоница састоји се из 400,000 фор. у 4000 деоница по 100 фр. на које се 30% т. ј. 30 фр. на једну деоницу уплатити има; од деоница само 2000 ком. на јавно уписивање долазе.

Седиште штедионице је Сомбор.

Делокруг штедионице.

Делокруг штедионице је по §. 13. статута:

1. Привање улога ради укамаћења. — 2. Давање предужја (Vorschuss). — 3. Зајам. — 4. Ескомитовање и реескомитовање мјеница. — 5. Куповање и продаја вредовних папира. — 6. Оснивање кредитни и себепомажућих задруга (Credit- und Selbsthilfs-Vereine).

Председништво егзекутивног одбора:

Ђорђе Кондорони, зем. посланик.

Јулије Мађар, представник будимске вароши, и подпредседник Будимско-Старобудимске народне банке.

Чланови егзекутивног одбора:

Др. Тодор Мацдић, зем. посланик.

Алекса Фроман, представник будимске вароши.

Јован Стојковић, притј. земаља и трговац у Паланки.

Јосиф Ветштајн, секцион саветник у министарству финансије.

Др. Петар Стојковић, жупанијски врх. физикус у Сомбору.

Хенрик Вајнер, великокупац у Пешти.

Гедон Дуићерски, притј. добара у Ст. Томашу.

Ј. Шнајдер и друг, великокунци у Пешти.

УСЛОВИЈА ЗА УПИС:

1. Цена уписна је на 55 фр. за уплаћени 30 фр. стављена.
2. При упису има се од деонице 10 фр. у готовом или у напирма кон течајну вредност имају (последњи по 10% испод дневног течаја) као кауција положити.
3. Ако би се већи број деоница уписао, задржано је право редукције, а резултат ове као и термини за примане деоница објавиће се.
4. Бланкети за упис налазићеду се код свију места за уписе.

Уписи бићеду осим при седишту уједињене угарско-србске штедионице у Сомбору још на следећим местима и то од 11. (23.) до 13. (26.) априла 1873.

У БУДА-ПЕШТИ код Будимско-Старобудимске народне банке.
„ КУЛИ код штедионице.
„ СУБОТИЦИ код тргов. и привр. банке.
„ БАЛИ „ „ „ „
„ НОВ. ВРБАСУ код штедионице.
„ ЧЕРВЕНКИ „ „ „ „
„ НОВОМ САДУ код трг. и привр. банке.
„ ОСЕКУ код славонске трг. и еск. банке.
„ СЕГЕДИНУ код чонградске штедионице.

У Х. М. ВАШАРХЕЉУ код трговачке банке.
„ НОВ. БЕЧЕЈУ код штедионице.
„ СТ. БЕЧЕЈУ „ „ „ „
„ НОВ. СИВЦУ „ „ „ „
„ ПАЛАНКИ „ „ „ „
„ КАЛОЧИ „ „ „ „
„ СТ. БЕОГРАДУ код штедионице.
„ ВУКОВАРУ „ „ „ „
„ МОХАЧУ „ „ „ „
„ СЕНТОМАШУ „ „ „ „

У Будапешти, 12. априла 1873. п. р.

ЗА ОДБОР:

Будимско-Старобудимска народна банка.

да некада у рачуну иде, Ристић ми са Ристићем, и у обште са србском владом „изпод земље,“ тајним каналима у дослуди стојимо, то ипак на њину утеху признајемо, да нам цел Ристићевог путовања у Беч није позната, и да ми у данашњим спољашњим и унутрашњим околностима, и у будућности Србије ни једног мотива, ни једне побуде не налазимо, која би саветовала, да први министар србски, и то главом Ристић иде у Беч на подворење, и то грофу Андрашији.

не. Промене у Србији бивале су више по спољашњим, него по унутрашњим околностима, и тежња, утврдити се удварањем код страни, нарочито улози Србије противни, или још и непријатељски сила, обично је противним плодом уродила. Док год пак Аустро-Угарска дипломатија о Порту, и о улози Србије на истоку онако, као досад мислила буде, догде би искрено, делотворно пријатељство ма које србске владе са Аустро-Угарском било: издај-

њом. Који од Мађара то непризнаје, и по томе се не влада, то не чини зато, што не верује у сугласност политични интереса мађарског народа, и јужно-славенски племена, или што би у њима руска оруђа сматрао, него што му је у сваравању немађарски народа у Угарској дошао апетит, да буде господар на лепоме истоку. Кад је помађарени Петефи Угарску назвао членком на шлему божјем: као зашто не би членка божјија могла заменити турску чалму? —

